

»Suomen Sosialidemokraattinen Puolue ry
Sampola, Tampere

Tervehdyksernme puolueemme XXIX puoluekokoukselle. Veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus olkoon kirkkaimpana johtotähtenä päätöksillenne, jotka viitoittavat tietä kansakuntamme tulevaisuudelle.

Sos.dem. Työväenyhdistysten Yhteistyö ry
Simo Kainulainen

Mikko Karhu

Seuraava sähke on tullut Ziirichistä:

»SDP:n puoluekokous

Tampere

Demokraattinen -sosialismi ei ole petosta. Toverilliset terveiset puoluekokoukselle.

Jacke Söderman»

»Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokous

Sampola, Tampere

Metallityöväen Liiton liittotoimikunnan sosialidemokraattinen ryhmä kokouksessaan 1. 6. on päättänyt esittää puoluekokoukselle mitä parhaimmat kiitokset kuluneina vuosina vallinneesta hyvästä yhteistyöstä ja toivottaa puoluekokoukselle parhainta menestystä. Liittotoimikunnan ryhmä toivoo, että puoluekokouksen hyväksymät laajat ohjelmalliset tavoitteet saisivat tuekseen kasvavan puolueemme kaikkien jäsenten kannatuksen.

Sulo Penttilä

Eino Yrjönen»

»Sosialidemokraattisen Puolueen 20. puoluekokous

Sampola Tampere

Arnmattiyhdistyspankki tervehtii Sosialidemokraattisen Puolueen 29. puoluekokousta. Yhdessä eteenpäin ja tasa-arvoon.

Osuuspankki Yhteistuki

Rauno Kousa

Paavo Friman»

»Sosialidemokraattisen Puolueen 29. puoluekokous

Sampola Tampere

Puheenjohtaja Rafael Paasio, puoluesihteerit Kalevi Sorsa ja puoluetoverit.

Toivomme Sosialidemokraattisen Puolueen rehellisyyden ja oikeudenmukaisuuden jatkuvan edelleen. Toivomme puoluekokouksellenne menestystä ja siunausta.

Kempeleen Sosialidemokraatit ry.»

Kokous vastaanotti sähköiset suosionosoituksin.

Puheenjohtaja: Kiitämme saapuneista sähköistä, jotka merkitään kokoukselle tiedoksi ja otetaan kokouksen pöytäkirjaan.

Talouspoliittiseen valiokuntaan evästettävät esitykset

Puheenjohtaja: Jatkamme lähetekeskustelua talouspoliittisen valiokunnan asioista. Esitellään esitys numero 45.

Keskustelu:

Antti-Veikko Perheentupa (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja! Puoluetoimikunnan ehdotus rahoitus- ja tulospoliittiseksi ohjelmaksi on epätydyttävä. Se on selkiintymätön, jäsentymätön ja ohjelmallisesti sos.-edm. puolueen periaateohjelman vastainen monilta osin. On tarpeetonta lähteä tässä yhteydessä yksityiskohtaisesti ruotimaan sen sisältöä. Tämä tehtävä on syytä jättää valiokunnalle. Viittaan vain erääseen esimerkkiin.

Ohjelmassa vaaditaan mm. pysyvää suhdannevarausjärjestelmää, mutta ei suhdanneveroa, joka vasta takaisi mahdollisuudet pääomavirtojen ohjaamiseen). Verolla leikataan nimittäin liiat voitot yhteiskunnalle, mutta suhdannevarauksilla vain yrittäjä pakotetaan säästämään itselleen pahan päivän varalle.

Monia muita epätydyttäviä kohtia sisältyy tähän ehdotukseen, joten ehdotan, että se hylättäisiin ja sen sijaan hyväksyttäisiin ehdotus n:o 50, Ruotsalaisen Työväenliiton esitys, jonka otsikkona on Talouspolitiikka.

Lisäksi saanen, toveri puheenjohtaja, samassa yhteydessä puuttua asiaan n:o 59, koska puoluetoimikunta on lausunnossaan viitannut rahoitus- ja talouspoliittiseen ohjelmaan ja katsoo, että asia on tämän ohjelman puitteissa selvitetty.

Ehdotan, että Karjaan Sos.-dem. Nuoret ry:o tekemä ehdotus liikepankkien ja vakuutuslaitosten yhteiskunnallistamisesta antaisi puoluekokoukselle aiheen hyväksyä seuraavan lausuman, joka voitaisiin ottaa joko tähän ohjelmaan tai hyväksyä erikseen asianomaisen kysymyksen yhteydessä:

»Kahden suurimman liikepankin osuus Suomen liikepankkien antolainauksesta on noin 80 %. Liikepankkien merkityksestä pääomavirtojen ohjaamisessa saa kuvan, kun toteaa, että liikepankkien antolainaukset vuonna 1968 oli noin 5.5 mrd. mk, mutta vuoden 1971 kesäkuussa jo lähes 9,5 mrd. mk. Liikepankkien suuri merkitys pääomavirtojen ohjailun kannalta, alalla tapahtunut voimakas keskittyminen sekä luotonantokriteeriin jäykkyys ja päätarkoituksenmukaisuus antavat aiheita vaatimuk-

siin liikepankkien kytkemisestä läheisemmin yhteiskunnan yleiseen kehitykseen.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue toteaa, että seni päämääränä on liikepankkien ottaminen yhteiskunnan haltuun. Ainoastaan siten voidaan taata, että liikepankkien kautta ohjautuvat huomattavat varat menevät yhteiskunnan kokonaiskehityksen kannalta mahdollisimman tehokkaisiin kohteisiin. Puoluekokous edellyttää, että sosialidemokraatit eduskunnassa ja hallituksessa määrätietoisesti työskentelevät liikepankkien saamiseksi julkisen vallan demokraattiseen hallintaan.»

Puheenjohtaja: Tämä selvä muutosesitys merkitään sitten asianomaisessa kohdassa mukaan.

Pentti Kajaala (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Täällä talouspoliittisen valiokunnan esityksessä sanotaan mm.: rahoitus- ja tulopolitiikan tehtäviin kuuluu edellytysten luominen täystyöllisyydelle, tasa-arvoisuuden lisääntymiselle, vapaudelle valita sopiva työpaikka.

Talouspoliittiset kysymykset ovat politiikassa erittäin tärkeitä kysymyksiä. Jos meidän maassamme on oikein johdettu talouspolitiikkaa, silloin me voimme myöskin noudattaa muilla aloilla sitä politiikkaa, mikä vie työväestön elintasoa eteenpäin. Mutta jos me hoidamme talouspolitiikkaa huonosti ja olemme jarruttamassa asioita tällä sektorilla, niin me huomaamme sen myöskin kansamme ja nimenomaan sen työväestön elintasossa.

Oikea talouspolitiikka nostaa kansantuloa nopeammin kuin mitkään muut toimenpiteet. Se edellyttää myönteistä suhtautumista pien- ja keskisuureen teollisuuteen. Jos me annamme pientä teollisuudelle edellytykset mennä eteenpäin, jos sosialidemokraattinen puolue suhtautuu myönteisesti lainoitukseen ja moniin muihin asioihin, jotka sivuavat tätä yritteliäisyyden haaraa niin tulevaisuudessa asiat ovat paremmin kuin tänä päivänä.

Jos tämä puoluekokous, jota seurataan hyvin tarkkaan yrittäjäpiireissä, joihinka paljon kuuluu myöskin sosialidemokraatteja, ja näytetään vihreää valoa pien- ja keskisuurelle yritteliäisyydelle niin jo ensi syksyn työllisyysnäköymät ovat paremmat kuin miltä ne tänä päivänä näyttävät.

Mutta jos lähdetään esim. siltä pohjalta, mitä täällä on mm. esitetty, että EEC-kysymys olisi kokonaan haudattava, ettei siitä saisi edes enää keskustella, — koska jonkin verran tunnen itsekin pienyrittäjänä näitä alueita — ihmettelen, mitä ajattelisivat ne pienyrittäjät ja keskisuuret yrittäjät, jotka ovat päässeet esimerkiksi viime vuosina lainoituksen ja osittain myöskin kehitysaluepolitiikan turvin pohjoismaiden ja Keski-Euroopan

markkinoille ja heidän tuotteensa ovat siellä tunnettuja, ovat saamassa yhä enemmän- jalansijaa.

Kyllä meidän EEC-asia pitää perusteellisesti tutkia ja katsoa, minkälaiset edut saamme, voimmeko lähteä tähän talousjärjestykseen.

Tässä maassa on teollisia työpaikkoja suurteollisuudessa 140000, keskisuuressa teollisuudessa 180 000 ja pienteollisuudessa 260 000 teollista työpaikkaa. Jos nimenomaan pienteollisuuteen suhtaudutaan asiallisesti ja myönteisesti lainoitusten ja muiden oleellisesti vaikuttavien asiain yhteydessä, niin se lisää nopeasti työpaikkoja ja ennenkaikkea lisää yrittämishalua.

Mitä todella merkitsee teollinen yhteiskunta. Siitä on selviä esimerkkejä. Esim. Satakunnassa on alueita, jotka ovat pienviljelijä- ja maatalousvaltaisia. Siellä on verotettava tulo asukasta kohti 2.500—3 000 markkaa. On myös paikkakuntia joissa on hyvin toimivaa pienteollisuutta, siellä on verotettava tulo 9 000 markkaa asukasta kohti. Teollisuuden kehittäminen on yhteiskunnan asia, se on myös sosialidemokraattien asia, jotka pyrkivät tätä maata rakentamaan ja täällä olevien kansalaisten elintasoa nostamaan.

Puheenjohtaja: Esitykseen 45 liittyy edustaja Vatasen kirjallinen esitys. Tämä voitaneen liittää mukaan valiokuntaan.

Puheenjohtaja ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi ja asia lähetettiin talouspoliittiseen valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Kokouksessa voidaan tässä yhteydessä todeta, että työjärjestyksen 14 kohdan määritelmä tai kokouksen määrittelemää henkilöasioissa tapahtuvaa ehdotusten jättöaika päättyy.

Jättöaika todettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Esittelen tämän asian kuluessa tapahuneet esitykset vielä kokoukselle ennen kuin ne menevät eteen päin, jotta voidaan tarkistaa, että kaikki tehdyt ehdotukset tulevat kirjatuksi, kun saan tänne tiedot konekirjoitettuina puh- taiksi.

Merkittiin tiedoksi.

Puheenjohtaja: Seuraa esitys 46, Vakuutusalan kehittämisohjelma.

Keskustelu:

Veikko Aalto (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Viime puoluekokous katsoi, että vakuutusasiain toimikunnan oli jatkettava työtään edelleen ja laadittava vakuutusalan kehittämisestä pitkän tähtäimen kokonaisohjelma. Kiinnittäen erityisesti huomiota kysymykseen, onko vakuutettujen ja

yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaista siirtää eräät lähinnä lakisääteiset vakuutukset yhteiskunnan keskitetysti hoidettaviksi.

Lakisääteiset vakuutukset, joilla tässä tarkoitetaan tapaturma- ja liikennevakuutusta koskettavat lähes jokaista kansalaista. Muodostaahan tapaturmavakuutus tällä hetkellä n. 1,6 miljoonalle, palkansaajalle huomattavan osan heidän sosiaaliturvastaan. Mitä taas tulee liikennevakuutukseen!, sattuu teilläämme nykyisin noin 100000 liikennevahinkoa vuosittain. Jokaista uhkaa vaara joutua joskus liikenneonnettomuuden uhriksi, jalankulkijana, polkupyöräilijänä, moottoriajoneuvon kuljettajana ja matkustajana jne. Kysymys on siis meitä kaikkia koskevasta asiasta. Siksi meitä kiinnostaa, saammeko meille kuuluvan korvauksen nopeasti ja vaivattomasti sekä onko korvaus riittävä.

Vakuutusalan kehittämissohjelmassa on asetettu sille kannalle, että tapaturma- ja liikennevakuutuksen välitön ja nopea siirtäminen yhteiskunnan hoidettavaksi ei korvauksen saajien ja yhteiskunnan kannalta ole hyvä ratkaisu. Kehityksen tulee toimikunnan mielestä kulkea asteittain, sikäli kuin nuo toimenpiteet todetaan vakuutettujen ja yhteiskunnan etujen kannalta tarkoituksenmukaisemmiksi.

Julkisuudessa on esitetty, että lakisääteinen tapaturmavakuutus tulisi keskittää kansaneläkelaitokseen siten, että tapaturmavakuutus tulisi olemaan osa sairausvakuutusta. Mitä etuja ja haittoja sanottu keskittäminen toisi tullessaan? Keskittämisen kannattajat ovat esittäneet, että tapaturmavakuutukset ehkä pienenisivät ja korvauskäsittely yksinkertaistuisi ja nopeutuisi. Valtioneuvoston 27. 10. 1966 asettama tapaturma- ja liikennevakuutuskomitea, joka tänä vuonna on antanut laajoihin tutkimuksiin (21 tutkimusta yli 2500 sivua) perustuvan mietintönsä, totesi tältä osin (sivulla 44) mm.: »Vakuutusyhtiöiden rinnakkaisella toiminnalla ja keskinäisellä kilpailulla on jossakin määrin sekä kustannuksia korottava että niitä alentavia vaikutuksia, mutta kokonaisuudessaan eivät hallintokustannukset ilmeisesti olennaisesti muuttuisi keskitettyyn järjestelmään siirryttäessä. Näin keskitettyyn järjestelmään siirtyminen ei todennäköisesti muuttaisi vakuutuksen ottajien keskimääräistä vakuutusrasitusta.» Myös korvauskäsittely sekä tapaturma- että liikennevakuutuksissa olisi Tapaturmavirastossa hitaampaa kuin vakuutusyhtiöissä keskimäärin. Vaikka kansaneläkelaitoksen osalta ei ole tässä yhteydessä suoritettu tutkimuksia, lienee tilanne käsittelyn nopeuteen nähden siellä sama kuin tapahtumaviraston osalta; joutuivathan lesket ja orvot parisen vuotta sitten myöhäi-

sen perhe-eläkelain tultua voimaan kuukausi kaupalla odotta-
maan korvauspäätöksiä ja korvauksia Kansaneläkelaitokselta.

Entä sitten keskittämisen haittapuolet? Tapaturmavakuutuk-
sen korvaustaso on maassamme huomattavasti korkeampi kuin
sairausvakuutuksen. Jos tapaturmavakuutus tulisi osaksi sai-
rausvakuutuksesta, saattaisi tapaturmavakuutuksen korvaustaso
alentua, kuten tapahtui Ruotsissa tai se ainakin jäätyisi paikal-
leen. Ilmeistä myös on, että, tapaturmavakuutusta ei tultaisi tu-
levaisuudessa kehittämään niin voimakkaasti, jos tapaturmava-
kuutus olisi erillisenä vakuutuslajina. Tapaturmavakuutuksessa
maksavat työnantajat, kun sairausvakuutuksessa taas kustan-
nuksiin osallistuvat myös työntekijät. Mikäli tapaturmavakuu-
tus »ympättäisiin» sairausvakuutukseen, olisi olemassa se vaa-
ra, että työntekijät voitaisiin velvoittaa maksamaan osa vakuu-
tusturvaa. Näin työntekijät menettäisivät osan siitä edusta, joka
heillä jo on. Eräänä vaarana, joka aiheuttaisi tapaturmavakuu-
tuksen liittämisestä sairausvakuutukseen, voidaan pitää sitä, et-
tä vakuutusmaksuja voitaisiin korottaa, kuten sairausvakuutuk-
sen osalta jo on tapahtunut, vaikka todellista tarvetta korotuk-
seen ei olisikaan. Vakuutusmaksusta saattaisi muodostua siis yli-
määräinen työntekijöihin kohdistuva vero, jota tarvittaessa käy-
tettäisiin valtion muiden rahavarojen peittämiseen.

Puoluekokoukselle jaettu, esitykset sisältävä kirja ei pidä si-
sällään vakuutusalan kehittämisohjelmaa täydellisenä, vaan si-
sältää ainoastaan ohjelman tärkeimmät osat. Siksi minun sallit-
taneen lainata erästä kohtaa erityisperusteluista, joka osaltaan
antaa valistusta siihen, miksi vakuutusasiain toimikunta on pää-
tynyt esittämälleen kannalle. Toimikunta toteaa nimittäin tapa-
turmavakuutuksen osalta mm: »Tapaturmavakuutuksessa hal-
linnon keskittäminen osoittautuu erittäin monitahoiseksi ongel-
maksi. Vakuutettujen kannalta asiaa tarkastellen parempi vaih-
toehto ainakin vielä 1970-luvulla näyttää olevan nykyisen järjes-
telmän voimakas kehittäminen ja työväen vakuutusyhtiöiden
vaikutuksen tuntuva lisääminen. Tapaturmavakuutusmaksu sa-
moin kuin eläkevakuutusmaksukin ovat osa työntekijän palkkaa.
Nämä vakuutukset ovat säädetty nimenomaan työntekijän tur-
vaksi. Siksi on oikeudenmukaista, että näiden vakuutusten ke-
hittämisestä ja hallinnossa työntekijöillä tulee olla ratkaisuväl-
ta. Työntekijöillä tulee ts. olla oikeus ratkaista, miten näitä va-
kuutuksia kehitetään ja mistä yhtiöstä vakuutukset otetaan. »Tä-
hän perustuen kehittämisohjelmassa esitetään, että tapaturma-
vakuutuslain 32 §:n 1 momenttim lisätään säännös: »Vakuutus
otettakoon työntekijöiden niin vaatiessa siitä yhtiöstä, josta työn-
tekijäin enemmistö on päättänyt vakuutuksen otettavaksi».

Työväen omistamien ja hallitsemien vakuutusyhtiöiden, Kansan ja Turvan, osuus maamme vakuutustoiminnasta on tällä hetkellä aivan liian pieni. Tämä on aika yllättävää, koska työväen omat vakuutusyhtiöt ovat täysin kilpailukykyisiä porvarillisten vakuutusyhtiöiden kanssa, tarjoavatpa ne eräissä vakuutuslajeissa vakuutuksia edullisemmin kuin muut yhtiöt maassamme. Siksi meidän tulisi keskittää voimamme ja ottaa vakuutukset työväen omista vakuutuslaitoksista. Yhteiskunnallisen, teknisen ja sosiaalisen kehityksen myötä vakuutusala ja eri vakuutusmuotoja tulee jatkuvasti kehittää. Työväen hallitsemat vakuutusyhtiöt voivat parhaiten vauhdittaa tätä kehitystyötä. Me olemme vasta alkutaipaleella tässä suhteessa. Ruotsissa, Norjassa ja Itävallassa työväni omistamat ja hallitsemat vakuutusyhtiöt ovat maan johtavia vakuutusyhtiöitä. Mikäli poliittisen työväenliikkeen avulla työntekijöiden enemmistölle annettaisiin mahdollisuus valita tapaturmavakuutusyhtiö, merkitsisi se melkoista, ehkä ratkaisevaakin askelta työväen vakuutuslaitosten kehityksessä ja porvarillisen hegemonian murtamisessa vakuutusalalla. Kehitys viime aikoina Ruotsissa on tästä oivana esimerkkinä.

Hyvät toverit! Olen edellä kosketellut eräitä vakuutusalan kehittämisohjelman pääkohtia. Vaikka ohjelmassa, joka on syntynyt pitkän ja monivaiheisen työn tuloksena, on eräistä kompromissiratkaisuista johtuen eräitä pienehköjä heikkouksia, joita ei kuitenkaan tässä vaiheessa enää ole mielestäni syytä lähteä korjaamaan, ehdotan, että puoluekokous hyväksyisi vakuutusalan kehittämisohjelman puoluetoimikunnan esittämässä muodossa.

Eero Lindholm (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja, Hyvät toverit. Vakuutusalan kehittämisohjelmassa esitettyihin periaatteisiin voidaan täydellä syyllä yhtyä, sillä ohjelman toteuttaminen merkitsee muun ohella kansanvallan ulottamista vakuutussektorille. On kuitenkin eräs vakuutusala, joka on sosiaalista vakuutusta jopa puhtaammin kuin lainsäädännöllinen tapaturmavakuutus ja liikennevakuutus. Se on työntekijäin eläkevakuutus. Voidaankin todeta, että työnantajan työntekijäin puolesta vakuutusyhtiöille tai muille vakuutuslaitoksille suorittamat eläkevakuutusmaksut ovat työntekijäin saamatta jäänyttä palkkaa. Tämän vuoksi yhteiskunnalla ja työntekijöillä itsellään täytyy olla päättävä ja kontrolloimisvalta eläkevakuutustoimintaan nähden.

Siihen saakka, kunnes saamme työntekijöitten ja yhteiskunnan kannalta paremman eläkejärjestelmän, on toimittava nykyisen puitteissa. Työntekijöille olisi kuitenkin jo tässä vaiheessa annettava samanlainen oikeus, kuin ohjelmanmukaisessa tapaturmavakuutuksessakin: valita se eläkevakuutusyhtiö tai -laitos,

jossa heidän eläkeasiansa hoidetaan. Lisäksi yhteiskunnalla tulisi olla päättävältä määrättäessä niitten varojen sijoittamisesta, joita kertyy eläkevakuutusmaksuista.

Jotta voisimme myös käytännössä näissäkin asioissa päästä ohjaamaan pääomavirtoja edellä esittämäni lisäksi ehdotan, että puoluekokous velvoittaisi puolueen jäsenet mahdollisuuksien mukaan vaikuttamaani osaltaan siihen, että myös vapaaehtoiset vakuutukset otettaisiin niistä kahdesta vakuutusyhtiöstä, jotka ovat työväen hallinnassa ja joiden hallinnossa sosialidemokraateilla on vahva edustus. Toteuttamalla edellä esitetyn periaatteen astumme askeleen kohti demokraattista sosialismia. (Suosionosoituksia).

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

**Puheenjohtaja: Esitys N:o 46 lähetetään valiokuntaan.
Asia lähetettiin valiokuntaan.**

SDP:n Työvoimapolitiittinen ohjelma

Puheenjohtaja: Esitys n:o 47. Puheenvuoro Veikko Helle.

Veikko Helle: Käsiteltävänä olevaan työvoimapolitiittiseen ohjelmaan liittyen saanen tässä yhteydessä esittää muutamia työvoimapolitiikkaan ja sen hoitamiseen läheisesti kuuluvia näkökohtia.

SDP:n keskeisenä tavoitteena yhteiskuntapolitiikan hoidossa on ollut täystyöllisyyden turvaaminen. Puolueen periaatteena on ollut ja on edelleen, että jokaisella on oikeus saada työtä, ja siitä kunnon palkka sekä tyydyttävät työolosuhteet. Vaikka työllisyyttä on monin tavoin pyritty työvoimapolitiittisten keinojen avulla turvaamaan, on työttömyyden riski edelleenkin suuri erityisesti ammattitaidottomien ja vanhempien työntekijöiden osalta. Myös työttömyyden alueittaiset erot ovat huomattavan suuria. Samoin on työttömyys heilahdellut myöskin kausi- ja suhdanneluontoisesta — Huolimatta siitä, että uudessa työllisyyslaissa työttömyyteen liittyvää toimeentuloturvaa on voimakkaasti laajennettu ja parannettu, työttömyyskorvauksella olo on työntekijäin kannalta erittäin epätydyttävä vaihtoehto, jonka vastapainoksi on oltava taloudellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisia vaihtoehtoja.

Tosiasiassa on kuitenkin se, että nykyisen lainsäädännön sekä vapaan säännöstelemättömän taloudellisen kasvun, siis nykyisen markkinatalouden olosuhteissa, ei julkisella vallalla ole mahdollisuuksia sellaiseen talous- tai työvoimapolitiikan harjoittamiseen, jolla täystyöllisyys sananmukaisesti voitaisiin saavuttaa.

Näin ollen ovat työllisyystavoitteesta johdettavat muutosvaatimukset nykyisestä tilanteesta lähtien erittäin pitkälle meneviä.

1960-luvulla suhdannevaihtelut, jotka kuuluvat oleellisena osana markkinatalousjärjestelmän toimintaan, ovat yleensä olleet varsin jyrkkiä. Viimeisinä vuosina esiintyneeseen noususuhdanteeseen liittyi lisäksi uuden tyyppisiä ongelmia: Eteläisissä kasvukeskuksissa rajoitti työvoimapula merkittävästi tuotannon kasvua, kun taas pohjoisessa työttömyys pysyi odotettua suurempana ja maastamuutto kasvoi ennätysmäisen laajaksi. Yleensä vielä 1960-luvulla merkitsi noususuhdanne taloudellisen tilanteen helpottumista, mutta viimeisen suhdannenousun ylikuumentumisesta koituneet uudet ongelmat olivat entistä vakavampia.

Työllisyyden huomattavan suuret alueelliset vaihtelut ovat suurelta osin olleet syynä tasapainottomaan väestönkehitykseen, jolle kehitykselle on ollut tyyppillistä kehitysalueiden väestön nopea väheneminen ja vastaavasti erityisesti Helsingin seudun nopea väestönkasvu. Myös avoimet työpaikat ovat selvästi keskityneet maan eteläisiin osiin, mikä puolestaan johtuu tuotannon alueellisesta kasaantumisesta. Mennyt kehitys on osoittanut, että pelkästään liikuttelemalla työvoimaa alueellisesti, ei työttömyyseroja voida supistaa. Tällä hetkellä tarvitaankin myös sellaisia keinoja, jotka lisäävät pääomien liikkuvuutta, eli tuovat uusia työpaikkoja kehitysalueille.

Viimeisen noususuhdanteen yhteydessä menetimme maastamuuton seurauksena Ruotsiin noin 3 prosenttia koko työvoimastamme. Muuttajat olivat lisäksi parhaassa työiässä olevia ja useissa tapauksissa ammattitaitoisia henkilöitä. Huolestuttavaa oli muuttoliikkeen rakenteessa, että samalla kun muuttajat olivat yleensä nuoria ihmisiä, he olivat lähtöisin Pohjois-suomesta.

Maasta- ja maassamuutto ovat heikentäneet merkittävästi kehitysalueiden väestöpohjaa, ja siten kaventaneet alueiden tuotantoedellytyksiä. Myöskään ei väite siitä, että muuttoliike johtaisi työttömyyden alenemiseen, ole osoittautunut pitäväksi, vaan on kansantalouden kokonaisuuden kannalta katsottuna tämä työvoiman ja samalla kuluttajien menettäminen merkinnyt huomattavaa takaiskua maamme taloudellisessa kehityksessä. Kun nopeisiin ja jyrkkiin suhdannevaihteluihin liittyvät ongelmat ovat työllisyyden kannalta jatkuvasti lisääntyneet, ja saaneet alueelliseen tasapainottomaan kehitykseen ja maastamuuttoon liittyviä uusia muotoja, on suhdanteiden tasoittaminen pysyvien ja tehokkaiden keinojen avulla välttämätöntä. Perusedellytyksenä tehokkaan täystyöllisyyteen pyrkivän politiikan harjoittani sille on sellaisen järjestelmän luominen, että julkisen vallan taholta

voidaan välittömin keinoin ohjailta yritysten tuotantoa, tuotantolaitosten sijoittamista, työhönottoa ja irtisanomisia sekä muita vastaavia asioita koskevia päätöksiä sekä työvoiman koulutusta siten, että ensisijaisesti huomioiden työllisyys- ja aluepoliittiset näkökohdat. Tämän kaltainen yritysten sijoitusneuvonta tiettyjä pakotteitakin käyttäen on merkittävä tekijä alueellisen tasapainottamisen ja työllisyyden turvaamiseksi.

Työllistämistoimenpiteiden osalta on kehittämistavoitteeksi asetettava työvoimahallinnon kehittäminen siten, että työvoimaviranomaisilla on käytettävissään mahdollisuudet puhtaasti työllisyysperusteisten työkohteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Työllisyyden vaihteluiden eliminoiminen ei ole mahdollista työvoimapolitiittisin keinoin, vaan siihen tarvitaan kokonaisvaltaista ja pitkäjännitteistä talouspoliittista suunnittelua, ja sen pohjalta tapahtuvaa yhteiskunnan entistä välittömämpää yksityisen tuotantotoiminnan ohjaamista.

Ehdokkaiden asettelu

Puheenjohtaja: Työjärjestyksen kohta 14: tarkistetaan tehdyt ehdotukset.

KOKOUKSEN ASETTAMAT EHDOKKAAT HENKILÖVALINTOIHIN

Puolueneuvoston puheenjohtajaksi:

Kaarlo Pitsinki	Erkki Raatikainen
Olavi Lindblom	Pekka Kuusi
Johannes Koikkalainen	

Puolueneuvoston varapuheenjohtajaksi:

Leo Happonen	Johannes Koikkalainen
Risto Tainio	Heikki Helminen
Ilmo Paananen	

Puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi:

Rafael Paasio	Olavi Lindblom
---------------	----------------

Puoluetoimikunnan I varapuheenjohtajaksi:

Veikko Helle	Margit Eskman
Olavi Lindblom	Ulf Sundqvist

Matti Ahde
Erkki Raatikainen

Meeri Kalavainen
Kalevi Sorsa

Puoluetoimikunnan II varapuheenjohtajaksi:

Ulf Sundqvist
Meeri Kalavainen
Sulo Penttilä

Erkki Raatikainen
Veikko Helle

Puoluesihteeriksi:

Kalevi Sorsa

Puoluetoimikunnan varsinaisiksi jäseniksi:

Pentti Sahi
Lars Lindeman
Jaakko Hyvönen
Pekka Paavola
Heikki Koski
Valde Nevalainen
Ulf Sundqvist
Sulo Penttilä
Reino Tuomi
Veikko Helle
Terho Lehto
Väinö Vilponiemi

Leo Kari
Ilmo Paananen
Aaro Monthan
Antti Pohjonen
Matti Ahde
Urho Knuuti
Erkki Raatikainen
Erkki Ylipaavalniemi
Erkki Tuomioja
Margit Eskman
Matti Louekoski
Erkki Vasama

Puoluetoimikunnan varajäseniksi:

Paavo Sinkka
Terho Lehto

Pentti Ukkola
Teuvo Kinnunen

Keskustelua SDP:n työvoimapoliittisesta ohjelmasta jatkettiin.

Pentti Lahti (Turun et.piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Esillä on puolueen työvoimapoliittinen ohjelma, joka mielestäni pääosiltaan on hyvää tekstiä. Halusin kuitenkin kiinnittää kokouksen huomiota ohjelman kohtaan VI, jossa on ala-otsakkeena: Työvoimapalveluja laajennettava. Yleisesti ottaen työväilytys on meidän maassamme ollut tähän asti ja on sitä parhailaankin lähinnä työnantajaa palvelevaa. Työnhakija on vain välikappale. Työvoimapalveluja tulisi kuitenkin kehittää siten, että ne olisivat nimenomaan työnhakijoita palvelevia. Tähän tavoitteeseen päästään vain siten, että ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksia tässä toiminnassa voimakkaasti lisätään.

Toveri puheenjohtaja, edellä esitetyn perusteella ehdotan, että

työvoimapolitiittisen ohjelman kohtaan 6 lisätään 4. momentti seuraavasti:

»Työväilytyksen ja ammattiyhdistysliikkeen välille on luotava suorat yhteydet ja ammattiyhdistysliikkeelle on taattava jatkuva vaikutusmahdollisuus työväilytyksen organisaatiota ja toimintamuotoja kehitettäessä.»

Edelleen alakohdassa 7 puhutaan »Työvoiman koulutusta tehostettava». Järjestelmässämme on yleistä se, että nuori henkilö käy 2—3-vuotisen ammattikoulun, sen jälkeen hänet hyväksytään jonkun työnantajan järjestämään ammattikoulutukseen. Tällöin nämä nuoret työntekijät joutuvat aloittamaan ikäänkuin alusta. Näiden koulutusmuotojen välinen yhteistoiminta on siis liian vähäistä. Edelleen voidaan havaita, että työnantajat pitävät jo pitkään koulutettuja nuoria työntekijöitä usein kauan toisarvoisissa pienipalkkaisissa harjoittelijan tehtävissä.

Toveri puheenjohtaja, ehdotan edelleen, että esillä olevaan kohtaan 7, momentin 2 loppuun lisätään seuraava jatke:

»Ammatillinen perus-, lisä- ja jatkokoulutus järjestelmä porrastetaan siten, että aikaisemman koulutuksen suoritukset voidaan lukea hyväksi koulutusta jatkettaessa. Mahdolliset harjoitteluaajat on käytettävä koulutuksen todellisina apuvälineinä eikä nuoren työvoiman riistoon.»

Keskustelu esityksestä 47 päättyi.

Puheenjohtaja: Asia lähetetään valiokuntaan.

Lähetettiin talouspoliittiseen valiokuntaan.

Sosialidemokraattisen puolueen kuluttajapolitiittinen ohjelma

Puheenjohtaja: Seuraa esitys 48. Tähän esitykseen liittyy edustaja Kaarina Suonion jättämä kirjallinen puheenvuoro. Tämä voitaneen lähettää evästyksenä valiokuntaan.

Lähetettiin valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Esitys 48 lähetetään valiokuntaan.

Lähetettiin valiokuntaan.

Tämän jälkeen lähetettiin esitykset 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 ja 58 keskustelutta talouspoliittiseen valiokuntaan.

Liikepankkien ja vakuutuslaitosten yhteiskunnallistaminen

Puheenjohtaja: Esitys 59. Tähän liitetään valiokunnalle Antti-Veikko Perheentuvan jättämä kirjallinen puheenvuoro. Esitys lähetetään valiokuntaan.

Esitys 59 lähetettiin talouspoliittiseen valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Näin olemme tämän valiokunnan asiat käyneet läpi.

Merkittiin.

Sosiaalipoliittiseen valiokuntaan lähetettävä esitykset

Sosiaalihuollon suuntaviivat

Puheenjohtaja: Sosiaalipoliittinen valiokunta: Esitys 60. Keskustelu:

Matti Juurinen (Uusimaa): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Haluan painottaa muutamia tällä hetkellä vallitsevia käytännön epäkohtia sosiaalihuollossa, jotka meidän sosialidemokraattien tulee ottaa huomioon. Tiedotus on varsin puutteellista tavallisen kansalaisen osalta. Henkilöt, jotka eniten huoltoa tarvitsevat, ovat myös useimmiten ns. vähän liikkuvia, joten näin ollen informointi jää heiltä tavoittamatta. Tiedotus pitäisi toimittaa vähintään kerran vuodessa koteihin saakka.

Asumistuki on oikea byrokratian kukkanen. Kuntalaista juoksetetaan paikasta toiseen, henkilöltä henkilölle, joista ankarien kuulustelujen jälkeen saattaa sitkeä toveri sei vitakin. Tietenkin kontrolli tässäkin pitää olla, mutta varmasti nykyistä menetelmää voidaan yksinkertaistaa huomattavasti. Nykyään tuomitaan yleisesti myös menettely, jos joku asiaa tunteva kunnan virkailija antaa ohjeita sosiaaliavusta, ennen kuin hakeva kuntalainen itse on tehnyt aloitteen. Onko tämäkään oikein? Puhe kuntalaisten palvelijoista on arveluttava. Nämä kohteet saadaan eteenpäin kohti parempaa vain sosialidemokraattisin siivin. Kiitos!

Puheenjohtaja: **Esitykseen 60 liittyy Kaarina Suonion kirjallinen puheenvuoro. En käy sitä täältä toistamaan, se liitetään evästyksenä mukaan valiokuntatyöhön.**

Esitys 60 lähetettiin sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Työsuhdepoliittinen ohjelma

Puheenjohtaja: Seuraa esitys 61.

Keskustelu:

Veikko Halonen (Keski-Suomi): Toveri puheenjohtaja, pitää laittaa nuo kakkulat päähän, kun rupeaa tuo vanhuus vaivamaan ja kun lukee tuollaista suoraa tekstiä.

Hyvät puoluetoverit. Tämän puheenvuoroni otin lähinnä sik-

si, että tässä kohdassa 61, joka käsittelee työsuhdepoliittista ohjelmaa, ei ole varsinaisesti tätä asiaa ja kuitenkin se on erittäin tärkeä työelämässä mukana oleville ihmisille, ja sen vuoksi ajattelin, että jos tästä saisi erilaisia viitteitä, kun tätä valiokunnassa käsitellään. Toivon mukaan jälki näkyisi sitten valiokunnan esityksessä.

Tässä mielessä minä pyytäisin, että sallitte minun esittää tähän seuraavan mielipiteen, joka koostuu kentän ihmisten hyvin keskeisistä ja asiaa koskevista mielipiteistä.

Kun viime tammivaalien aikana olin eräissä vaalitulaisuuk-sissa puhumassa teollisuuspaikkakunnilla, siellä otettiin toistuvasti esille asia, joka on hyvin keskeinen ja tärkeä niille työläistovereille, jotka ovat suorittaneet varsin pitkän ja raskaan päivätyön, jopa kymmeniä vuosia kestäneissä tämän maan teollisuuden ja kapitalistien palveluolosuhteissa. Kun nyt tunnollisesti työnsä suorittanut työn veteraani pääsee hyvin ansaitulle eläkkeelle ja asuu ns. työsuhdeasunnossa, siis työnantajan omistamassa vuokra-asunnossa, jossa hän perheineen on kenties asunut monet vuosikymmenet, niin useimmiten ja melkein poikkeuksetta, kun eläkkeelle pääsemisen aikoihin on kultakello tai jokin muu arvokas mieltä lämmittävä muistoesine työnantajan toimesta annettu ja puhuttu kauniisti vastuusta, suomalaisen elämänmuodon mukaan tuomasta hyvinvoinnista jne. tulee jonkin päivän päästä kylmä todellisuus esiin ja työnantajan hyvä ystävällisyys vastamuodossa jota me sosialidemokraatit eivätkä nämä hyvin ansaitsemalleen eläkkeelle jääneet työläistoverit voi sulattaa eivätkä myöskään ymmärtää: irtisanomisilmoitus asunnosta kuukauden kuluttua! Tässäpä paljastuu suomalaisen elämänmuodon ihanuus jne., kun ihminen on antanut voimansa ja kaikkensa, että teollisuus, kauppa ja merenkulku kukoistaa. Tässä pätee vanha kulunut sanonta: »Mauri on tehnyt tehtävänsä, Mauri saa mennä.» Hyvät toverit, missä on inhimillisyyks ja missä on ihmisyyks?

Esitän, että tässä asiakohdassa laitetaan asianomaisessa valiokunnassa lausuma siitä, että pitkän työsuhteen jälkeen työntekijän päästessä hyvin ansaitsemalleen eläkkeelle, ei häntä voida työsuhdeasunnosta häätää, vaan hänelle annetaan oikeus asua tässä asunnossa jatkuvasti. Tälle esitykselleni ilmoitan perusteeksi sen, että kun työnantaja käyttää häikäilemättömästi hyväkseen nykyistä käytäntöä, luo se ennen kaikkea turvattu-muutta eläkkeelle jäävien mieliin. Ja se asettaa yhteiskunnan vastuuvollisuuteen vanhusten asunto-ohjelmien suhteen, joka nykyiselläänkin on erittäin vaikeasti hoidettavissa ja vapauttaa työnantajan moraalisesta vastuusta, vastuusta, jolla mitataan

työntekijäin tuottavuusarvoa. Edellämainittu työnantajan menettely pahentaa vain entisestään jo olevaa ja erittäin vaikeaa vanhusten asumisongelmaa. Sosialidemokraattisen puolueen on oltava tässäkin menettelyssä väärinkäytösten oikaisijana. Kun työntekijöiltään vienyt vuosikymmenien kuluessa kaiken sen, mitä ihminen on pystynyt antamaan, on ainoastaan oikeus ja kohtuus, että työnantaja hoitaa tältäkin osin velvollisuutensa loppuun saakka. Kiitos!

Puheenjohtaja: Tiedustelen, tuliko kaikki puhuttua, koska oli kaksi puheenvuoropyyntöä Halosella tähän asiaan?

Puhuja ei jatkanut.

Ilmari Sahlman (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja, haluaisin tähän työsuhdepoliittisen ohjelmaan, jonka puoluetoimikunta on valmistanut, esittää eräitä huomautuksia.

Täällä tämän ohjelman ensimmäisessä osassa »Työntekijöiden oikeudet perustuslaillisiksi» luetellaan joukko erittäin hyviä asioita, mitä työntekijän oikeuteen pitää kuuluman. Tässä luetellaan, että on oltava oikeus työpaikkaan, työn vapaaseen valintaan, oikeus riittävään toimeentuloon, säännösteltyn työaikaan, palkalliseen lomaan, terveellisiin ja turvallisiin työolosuhteisiin sekä ammattikoulutukseen, irtisanomissuojaan ja työttömyyden sattuessa riittävään työttömyyskorvaukseen.

Eräs mielestäni tärkeä asia tästä sarjasta puuttuu ja se on oikeus poliittiseen toimintaan työpaikalla. Me tiedämme, että tänä päivänä Suomessa on varsin paljon työnantajia, jotka eivät salli poliittista toimintaa eivätkä edes vähäistä poliittista keskusteluakaan työpaikalla, ei ainakaan siinä tapauksessa, että nämä ovat joko sosialidemokraattisia tai kansandemokraattisia tai yleensä vasemmistomielipiteitä edustavia.

Tämä on koettu hyvin monilla työpaikoilla sellaiseksi asiaksi, josta olisi vähitellen päästävä irti.

Muihin eräisiin tähän ohjelmakohtaan liittyviin kysymyksiin olen myös kiinnittänyt huomiota ja on varsin merkillistä, että sosialidemokraattinen puolue tai sen puoluetoimikunta vielä tänä päivänä laatii esityksiänsä siten, että ei sanota selvästi ja suoraan, mihin olisi pyrittävä. Mm. sivulla 159 Päätökset lähemmäksi kentää -kappaleessa todetaan, että tämän vuoksi on tutkittava sellaisen järjestelmän luomista, jonka vallitessa työntekijöillä olisi oikeus kieltäytyä työstä, ellei työnantajapuoli ryhdy määrääjassa toimenpiteisiin vaaratekijöiden poistamiseksi. Minua hämmästyttää se, miksi olisi ryhdyttävä tutkimaan sellaisia toimenpiteitä, miksi ei esitetä, että on ryhdyttävä laatimaan sellaiset suunnitelmat tai toteuttamaan sellaiset toimenpiteet, joilla tähän päämäärään päästäisiin.

Myös monissa muissa kohdissa tässä ohjelmassa on tällaisia epämääräisiä sanontoja, että »sen vuoksi on tutkittava mahdollisuuksia» ja »on kiireellisesti tutkittava, voidaanko raskaissa ja kuluttavissa tehtävissä toimivien kohdalla soveltaa lyhyempää työaika kuin muitten ryhmien kohdalla». Siis asioita, jotka ovat täysin selviä, mitä niissä on enää tutkimista, vaan on vaadittava ryhtymistä käytännön tekoihin. Minä toivoisin, että sosiaali-politiisessa valiokunnassa nämä kohdat huomioitaisiin ja korjattaisiin ennen kuin ne lopullisesti tulevat tässä kokoussalissa hyväksytyiksi.

Eräs asia vielä tässä yhteydessä tulkkoon todetuksi ja se on tähän työtuomioistuinjärjestelmään liittyvä kohta. Tämä tässä ohjelmaluonnoksessa ainakin on perin huonosti sanottu ja jos ei parempaa sanontaa valiokunnassa tähän löydy, on parempi, että tämä kohta poistettaisiin kokonaan tästä ohjelmasta. Tästä samasta asiasta muuten mainitaan tässä samassa kirjassa kohdassa 12. sivulla 36, viimeisessä kappaleessa paljon paremmalla tavalla. Tällaisia täällä näyttää olevan ja valiokunnan näihin on mielestäni kiinnitettävä huomiota, ettei ristiriitaisia sanontoja ja toisissa kohdissa paremmin sanottuna ja toisissa kohdissa huonommin sanottuna johtaisi hieman ihmeelliseen valoon.

Jorma Rotko (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvä toverit. Haluan ensimmäiseksi yhtyä niihin näkemyksiin, joita toveri Sahlman Pohjois-Karjalasta täällä esitti. On todellakin niin, että kun koululaiset ovat jo taistelleet itselleen oikeuden poliittiseen toimintaan kouluissa, niin lienee aika siirtyä samantyyppiseen työskentelyyn myös työpaikoilla. Tosinhan tuota poliittista työskentelyä työpaikoilla käytännössä tapahtuu varsin paljonkin, mutta ei ilmeisesti ole kenenkään osapuolen hyöty, että poliittinen toiminta työpaikoilla tapahtuu vastoin työnantajan tahtoa ja ikään kuin salakähmäisesti.

Myös näihin muihin seikkoihin kannattaa kiinnittää huomiota. Sen sijaan haluaisin huomauttaa, että Sahlmanilta jäi eräs mielestäni hyvin tärkeä kohta käsittelemättä, sikäli kuin kysymys ei ole sanallisesta kömmähdyksestä vaan asiasta, jolla todella tarkoitetaan jotakin. Tässä sivulla 159 alaotsikon »työehtosopimusjärjestelmä on luotu ammattiyhdistysliikkeeseen taitelemalla», sen viimeisessä kappaleessa sanotaan näin: »Työntekijöiden laillista lakko-oikeutta sopimuksettomassa tilassa ei saa rajoittaa». Jos hivenen tarkastelee tätä lausetta, niin se näyttää ensi alkuun hyvältä. On totta kai selvä, että laillista lakko-oikeutta ei voi lähteä rajoittamaan. Sehän ei tällä hetkellä erityisen laaja ole muutenkaan. Siinä on kuitenkin nyt sanat »sopimuksettomassa tilassa», josta voidaan ehkä ymmärtää asia siten,

että voitaisiin rajoittaa työntekijöiden lakko-oikeutta sopimuksellisessa tilassa. Mikä se sellainen lakko-oikeus on? Esimerkiksi solidaarisuuslakko jollekin toiselle lakolle tai jonkin yhteiskunnallisen kysymyksen ajamiseksi toimeenpanttu lakko. Tällaiset lakot, jotka eivät kohdistu voimassa olevaan työehtosopimukseen, ovat kyllä täysin laillisia ja luultavasti silloin kun porvariston taholta lähdetään lakko-oikeutta rajoittamaan, niin paine kohdistuu ensimmäisenä juuri näihin ja kenties vasta viimeiseksi niihin lakkoihin, joita käydään työehtosopimuksen voimaan saattamiseksi, uuden työehtosopimuksen solmimiseksi. Kuten jo sanoin, voi olla, että tässä on tämän esityksen laatijoille tapahtunut ajatusvirhe. Mutta jos näin on käynyt ja mitään tarkoitusta tämän takana ei ole, niin sitäkin helpompaa lienee asianomaisessa valiokunnassa vetää nuo kaksi sanaa pois ja muuttaa lause kuulumaan siten, että työntekijöiden laillista lakko-oikeutta ei saa rajoittaa. Tämän pitäisi olla selvä asia. Samassa kappaleessa on kyllä muutakin. Täällä sanotaan, että »nykyisin työehtosopimusjärjestelmä muodostaa kulmakiven työmarkkinajärjestöjen välisissä suhteissa. Työehtosopimusjärjestelmän perusehtoja on työrauha, joka velvoittaa työnantajia ja työntekijöitä. Työrauhan rikkominen työehtosopimusten voimassaoloaikana veisi pohjan työsuhteiden sopimuspohjaisilta järjestelyiltä.» Näinhän asia tietysti onkin, mutta me tiedämme, että varsin monilla puolueen jäsenillä, ammattiyhdistysliikkeen jäsenillä, on taipumus lukea täysin kirjaimellisesti jokainen asia. Nyt on tilanne sellainen — ja tämän tiedän melkoisen varmasti ammattiyhdistysliikkeessä työskentelevänä, — että me hyvin harvoin kykenemme niin paljon kuin tahtoisimmekin valtakunnallisissa työehtosopimuksissa sopimaan sellaisista asioista kuin kenkkumainen vuoromes-tari tehtaalla, pikkumainen työnjohtaja, monenlaiset väärinkäsitykset jne. On olemassa hyvin paljon paikallisen tason konflikteja niin palkka- kuin muissakin työsuhteasioissa, joita asianmukaisesti ei aina kyetä Helsingistä käsin säätelemään ja joita varten ei tällä hetkellä ole mitään koneistoa. Tästä syystä on kysyttävä vakavasti, onko nyt tarkoituksenmukaista näin voimakkaasti alleviivata tätä työrauhakysymystä, kun me kuitenkin tiedämme, että tämä asia on erittäin kuuma poliittinen ja talouspoliittinen kysymys. Me tiedämme, että tätä kysymystä alleviivataan hyvin voimakkaasti työnantajien taholta ja kysyn vain, onko meidän nyt aivan välttämätöntä lähteä samaan. Kaikki tämä ei tarkoita mitään suositusta korpilakkojen järjestämiseksi.

Ehdotan, että tuo kohta olisi pantava kuulumaan seuraavasti: »Nykyisin työehtosopimusjärjestelmä muodostaa kulmakiven

työmarkkinajärjestöjen välisissä suhteissa. Toisaalta ei työntekijöiden laillista lakko-oikeutta myöskään saa rajoittaa.» Siinä on silloin aivan riittävästi annettu työehtosopimusjärjestelmälle se kiistämätön tärkeä arvo, mikä tälle järjestelmälle kuuluu.

Yhdyn Sahlmanin käsitykseen siitä, että tuo työtuomioistuinjärjestelmän kehityskohta voitaisiin kokonaan poistaa ja kun tästä asiasta tulee kysymys, niin viitattaisiin oikeusturvapolitiiseen ohjelmaesitykseen n:o 12, jossa asiasta myös on sanottu. Muuten tämä ohjelma erityisesti yritysdemokratian kohdalta ja työterveyteen liittyvältä kohdalta on erittäin hyvin, sanoisin esimerkiksi, laadittu ja ammattiyhdistysliikkeen toimihenkilönä tulen erittäin suurella mielihalulla tämän suuntaista ohjelmaa vastaisuudessa viemään kenttävään tietoon tämän meidän sosiaalidemokraattisen puolueemme tavoiteohjelmanä.

Veikko Halonen (Keski-Suomen piiri): Hyvä toveri puheenjohtaja, hyvät puoluetoverit! Tässä asian kohdassa kiinnittäisin lähinnä oman huomioni tähän kohtaan »työn terveellisyys» kohtaan »ammattientarkastusta on tehostettava». Ensinnäkin pidän oikeana puoluetoimikunnan esitystä kaikilta osin koko tässä V asiakohdassa. Työsuojeluhallituksen perustaminen tähän maahan on yhtä välttämätöntä ja ehkä tärkeämpääkin kuin maatalous- ynnä muut hallitukset. Perustuslain maininta siitä, että työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa, ei näytä enää tänään tekniikan aikakaudella pitävän paikkaansa, jos se tuskin lienee aikaisemminkaan missään määrin pitänyt. Työntekijä joka luo tälle yhteiskunnalle pysyviä arvoja, on ikään kuin jätetty toisen luokan kansalaiseksi. Näyttää siltä, että kunhan tässä maassa sujuvasti hoidetaan kuntoon voi-, vilja-, liha- ym. vuoret, pellot paketoidaan ja naudat pannaan penkkiin, niin silloin voidaan vakaumuksen syvällä rintäänellä vaatia kohtuulliset maatalouskorvaukset, jotka suurimmalta osaltaan kustantaa työkansa. Ammattientarkastuslaki, joka nykyisellään pohjautuu jopa osittain keisarivallan aikaiseen säännökseen, on ehdottoman pikaisen uudistuksen tarpeessa, ja se on uudistettava siten, että se kaikilta osin vastaa nykypäivän työelämän tarpeita. Nyt kun ihmiset kulkevat kuussa, pitäisi myös työntekijäin suojelu kaikilta osin saattaa ajan tasalle ja nykypäivän tarpeita vastaavaksi. Ei riitä, että esimerkiksi kunnallinen ammattientarkastajan tehtävät annetaan huutolaispoikasysteemiä käyttäen vähimmällä palkkiolla sen tekevälle. Kun teollisuudessa, muutuvassa yhteiskunnassa, joka enenevässä määrin siirtyy käyttämään voimakkaita kemikaalioita ja myrkkyyjä, sattuu Esko Kulosen laisia kuolemaan johtaneita tapaturmia, se vaatii lähinnä tehtävään niin kunnan kuin valtion toimesta henkilöitä, jotka

ovat erikoiskoulutettuja ja joilla on välineet ja laitteet, joilla voidaan mitata desibelit, myrkyt ja kaikki ne vaaratekijät, joita lisääntyvässä määrin teollisuuden piirissä ja työelämässä työntekijöiden terveydellisinä haittatekijöinä esiintyy. Maa on jaettava läänikohtaisesta valtion ammattientarkastuspiireihin, sillä tilanne nykyisestäään on ratkaisevasti muutettava, etteivät piirirajat kulkisi kuten nykyään Kotkasta Keski-Suomen pohjoisosiin yhden valtion ammattientarkastajien tehtävän osalta. On ymmärrettävää, että jos jossakin työpaikassa sattuu esim. myrkyjen aiheuttama haitta ja kun viikosta toiseen odottaa valtion ammattientarkastajan saapumista asiantuntijana paikkakunnalle, niin tahtoo siinä asianomaisen teollisuuslaitoksen työntekijäin sekä kunnan ammattientarkastajain kärsivällisyys loppua, varsinkin kunnan ammattientarkastajan, joka muutaman kympin kuukausipalkkiolla voi joutua tilapäisenä jonkin työmaan myrkykypaikan suhteen panemaan sormen suuhun ja nostamaan sen sojottaen pystyyn ilmaan ja sanomaan: tässäpä on ainoa ja ilmeinen hyvä tämän hetken käytännöllinen työväline.

Esitän, että tuleva puoluetoimikunta tekee kaiken voitavansa saadakseen nämä työntekijöitä niin raskaasti koettelevat vaikeat asiat kuntoon. Ehtona on, että valtion ammattientarkastus uusitaan läänikohtaiseksi ja että kuntien palvelukseen palkataan ammattinsa taitavat kuntien ammattientarkastajat, joilla on myös laitteet ja välineitä paikallisten tutkimusten suorittamiseen. Valtion on näihin kustannuksiin osallistuttava samassa suhteessa kuin korkeasti palkattujen kepun tutkimusmiesten, maataloussihteerien palkkaus- ym. kustannusten hoitoon. Maatalous on tärkeä nyky-yhteiskunnassa, mutta emme suinkaan työmiestä voi asettaa huonompaan asemaan yhteiskuntamme kokonaisrakennetta ajatellen. Teollistuva, teknistynvä ja monipuolistuva teollisuusyhteiskunta on mielellään varmasti vailla paperityöntekijä Esko Kulosen murheellista esimerkkiä. Kiitos!

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Asia lähetettiin sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Esitykset 62—65 lähetettiin keskustelutta sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Minimitoimeentuloturva

Puheenjohtaja: Esitys 66.

Keskustelu:

Ilmari Sahlman (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja. Viimeisten vuosien aikana on puhuttu paljon kaiken-

laisesta vähimmäisturvaa säätelevästä lainsäädännöstä. On puhuttu ja on jopa sopimuksilla saatu aikaan minimipalkkajärjestelmä. Tänä päivänä on voimakkaasti keskustelun aiheena myös minimieläkejärjestelmän aikaansaaminen. Nämä ovat kaikki hyviä asioita ja niinhän pitääkin olla, mutta tänä päivänä vielä ei varsinaisesti keskustella siitä, mikä on oleva minimitoimeentuloturva, joka on kuitenkin toinen asia kuin esim. minimieläketurva tai minimipalkka. Me tiedämme, että yhteiskunnassa on jatkuvasti aukkopaiikkoja, joita mitkään sosiaalihuollon tai sosiaalipoliittiset suojatoimenpiteet eivät pysty paikkaamaan. Ihmisiä tippuu jatkuvasti erilaisten aukkojen lävitse sillä tavoin, että ainoastaan huoltoapu on se tulolähde, jolla perheen tai yksinäisen kansalaisen jokapäiväinen toimeentulo turvataan. Kehitysalueilta kotoisin olevana tiedän varsin hyvin ja koen kipeänä tämän ongelman. Kun kehitysalueilla ja koko maassakin on vielä kuntia toistasataa — muistaakseni täsmälleen 106 kuntaa tällä hetkellä — joissa ei ole edes sosiaalihoitoa virkaa olemassa, ja kun näissä kunnissa joudutaan edelleen asioita hoitamaan tällaisen piirijärjestelmän puitteissa, niin me tiedämme varsin hyvin, minkälaista tämä sosiaaliturva näissä on, kun yhtenäiset vähimmäissäännökset näiltä osin puuttuvat. Kun tässä maassa on ilmeisesti tai tietojeni mukaan runsaat 300 kuntaa, joissa ei ole ensimmäistäkään sosiaalitarkkailijaa, niin me tiedämme, millä tavoin vaikeuksissa ja puutteissa olevien ihmisten asioita palvellaan. Näissä kunnissa valmistellaan niitä samalla tavoin eli huoltopiirijärjestelmään perustuvana luottamus- miesjärjestelmän puitteissa. Nämä ovat sellaisia aukkopaiikkoja, sellaisia tekijöitä, joista pitäisi saada valtiovallan taholta yhtenäiset ohjeet, mikä on oleva minimitoimeentuloturva joko yksinäisellä kansalaisella tai perheellä perheen koon huomioiden, silloin kun hänellä ei ole turvan takeena mitään muuta kuin huoltoavun tae. Puoluetoimikunta esittää jälleen tässä merkittävän sanoman, että puoluetoimikunta katsoo, että sosiaalihuolto »tulisi» velvoittaa. Miksi tätäkään asiaa ei sanota: sosiaalihuolto »tulee» velvoittaa antamaan tällaiset ohjeet.

Toinen asia, mikä tässä puoluetoimikunnan lausunnossa kiinnittää varsin suuresti huomiota, on se, kun esityksessä sanotaan että huoltoavun määrän pitäisi olla nykyisen 3 %:n sijasta 20 % kantokykylukemien pysyessä entisensäisenä. Puoluetoimikunta toteaa, että aloitteessa mainittu 20 % on pikemminkin vähimmäistaso kuin oikeudenmukainen ratkaisu. Toteaisin näiltä osin, että kevyesti puoluetoimikunta näitä asioita katselee, sillä jos tuo 20 % muutettaisiin esim. 30 %:ksi, niin se merkitäisi sitä, että heikommassa kantokykyluokassa olevalle kunnal-

le annetusta huoltoavusta ja lastensuojeluun käytetystä avusta korvausprosentti valtiolta muodostuisi jo yli 100 %:ksi, koska kantokykykerron tässä tapauksessa olisi 3,7. Tällaisia nämä asiat ovat. Näyttää siltä, että puoluetoimikuntakaan ei aina näitä asioita hallitse, tai kiireessä tällaista sattuu, että asiat menevät liian kevyesti lävitse, mutta joka tapauksessa tämä on asia, josta nimenomaan sosialidemokraattisen puolueen pitäisi pitää huolta tai sen pitää pitää huolta niin, että tämä asia saadaan siten järjestykseen, että jos kaikki muut sosiaaliturvajärjestelmät pettävät ja ihminen on huoltoavun varassa, niin hänen toimeentuloturvansa tässäkin tapauksessa on oltava riittävä ja kohtuullinen.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Asia lähetettiin sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Esitys 67 lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Näin olemme käsitelleet sosiaalipoliittisen valiokunnan asiat.

Puhetta ryhtyi johtamaan Kalle Matilainen.

Eläkepoliittisen valiokunnan asiat

Puheenjohtaja: Otetaan käsiteltäväksi eläkepoliittiseen valiokuntaan lähetettävät asiat.

Esitys 68 Eläkepoliittinen ohjelma.

Keskustelu:

Aarne Vuorio (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Se puoluetoimikunnan esitys, mikä kirjassa Esitykset on, ei suinkaan ole mikään huono, mutta haluaisin tässä evästystilaisuudessa puuttua muutamiin seikkoihin korostaakseni niitä tai pyrkiäkseni muuttamaan niitä hieman mielestäni paremmiksi.

Nykyisissä oloissa tulee säilyttää palkkatyöläisten aloituksesta kehitetty ansioeläkejärjestelmä. Tämä on myöskin ammattiyhdistysliikkeen kanta ja puolustaa paikkaansa, kun tiedetään, että palkanansaitsijat ovat luopuneet osasta heille muutoin kuuluvia palkankorotuksia ansioeläkejärjestelmää muodostettaessa ja kehitettäessä. Samalla kun kiinnitetään huomiota eläkkeen määrään esittämällä porrastettua eläkeprosenttia ja ansioeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, ettei muodostuisi lesken eläkettä muodostettaessa kohtuuttomia kokonaistuloja, on kiinnitettävä myös huomiota kokonaan tarpeettomien eläkkeiden maksamiseen. Yksi sellainen on kansaneläkkeen perusosa silloin kun muutoin on riittävä ansioeläkkeen antama toimeentuloturva. Sa-

moin puolueen tulee ottaa kantaa ja määritellä se seikka, että jo eläkkeelle siirtyneet ja riittävän tai kohtuuttoman suuren toimeentuloturvan eläkkeellään saavat hakeutuvat ansiotyöhön vieden työpaikan tarpeettomasti niiltä, jotka sitä kipeästi tarvitsevat. Useimmiten on kysymyksessä työmarkkinoille tulevien nuorten henkilöiden tarpeet. Tähän on myös kiinnitetty huomiota lukuisissa ammattiliittojen kokouksissa. Niin ikään on tarpeen, että jossakin on porrastetun prosentuaalisen maksutaulukon lisäksi markkamääräinen katto, sillä tarkoituksena ei voi olla se, että maksetut eläkkeet tulevat aikanaan perillisten jaettaviksi ja riideltäviksi. Kattoa tarvitaan riippumatta siitä, mistä eläke maksetaan. Yhdyn lopuksi niihin esityksessä oleviin ajatuksiin, että eläkerahastoihin kerättyjen rahavarojen valvonta saadaan demokraattisemmaksi kuin nykyisin.

Veikko Aalto (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajaverit! Eläkepoliittinen keskustelu puolueessa on ollut vilkasta mutta hapuilevaa. Oikeastaan voimme olla kiitolisia keskustapuolueen puheenjohtaja Virolaiselle, joka eduskuntaa puhuttaessaan on saanut yhden jos toisenkin miettimään tarkemmin, mitä mikäkin eläkepoliittinen termi ja huuli todella tällä kertaa sisällään pitää, omasta joukostamme kun ei ole puuttunut niitä, jotka julkisuudessaakin ovat asiaan tarkemmin perehtymättä hokeneet termejä, joiden sisältöä ei alkuunkaan ole ymmärretty. Monet ovat puhuneet taas eläkkeistä kuvitellen sen merkitsevän tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Asiantuntijat joukossamme ovat voineet osoittaa, että markkamääräinen tasaeläke merkitsisi tällä hetkellä mitä suurinta epäoikeudenmukaisuutta, koska ihmisten taloudellinen asema on niin kovin erilainen. Näin tulemmekin toiseen teemaan, josta on puhuttu paljon löysää. Monet puhuvat eläke-eron kaventamisesta irrallaan tuloerojen kaventamisesta. Virolaisen välikysymyskeskustelussa nähtävästi tämä asia kärjistyi. Vakuuttavasti tuli todetuksi, että tasaeläke toteutettuna kansaneläkkeenä merkitsisi kyllä eläkeerojen kaventamista, mutta lisäisi tuloeroja.

Näin ollen eläke-erojen kaventamispyrkimys sillä tavoin kuin kepu sitä ajoi ja jolla kannalla puolueessammekin jotkut ovat olleet, sotii tuloerojen kaventamista vastaan. Eikö johtopäätöksen tästä jokaisella meillä pitäisi olla selvä ja yksinkertainen: me pyrimme tuloerojen kaventamiseen kokonaisuutena ja näin ollen eri poliittisten pyrkimysten täytyy niveltä samaan kokonaistavoitteeseen. Tätä tavoitetta pitäisi kansaneläkkeemme kehittämisessä määrätietoisesti noudattaa.

Käsiteltävänä olevassa ohjelmassa tähdätään ylisuurten eläkkeitten estämiseen ja siitä on eduskuntakin lausunut mielen-

sä. Asia on tietävästi komiteassa selvitettävänä. Toisaalta tässä ohjelmassa mielestäni aivan oikein tähdätään siihen, että pelkätään eläketuen varassa elävän kansaneläke ja ansioeläke yhdessä turvaisivat vähintään samat toimeentuloedellytykset kuin aktiiviaikana turvataan vähimmäispalkoilla.

Edellä oleva on mielestäni järjellinen ja realistinen pyrkimys, mutta tuohon tavoitteeseen päästäksemme pitää kansaneläkkeen muuttua entistä joustavammaksi ja sosiaalisille perusteille rakentuvaksi, että sen avulla voidaan tarkoituksen mukaista tuloharkintaa soveltaen turvata riittävä toimeentulo jokaiselle.

Harry Lindgren (Suomen Ruotsalainen Työväenliitto): Arvoisa puheenjohtaja ja arvoiset edustajat. Asiani koskee kohtaa 6. »Eläkkeiden rahoitus», joka sinänsä on kauttaaltaan hyvä, paitsi loppukaneetti, jossa mielestäni ei ole tarpeeksi painokkuutta. Näin ollen, puheenjohtaja, teen seuraavan muutosehdotuksen: Molemmat viimeiset lauseet poistettaisiin ja loppuosa tulisi kuulumaan seuraavasti:

»Lopulliseksi tavoitteeksi on asetettava, että pakollisten työeläkkeitten perusteella kertyvien rahastojen käyttöön kytkeytyy huomattava taloudellinen valta. Suunnitelmallisen rakennetta ja suhdannepolitiikan mahdollistamiseksi on välttämätöntä, että nämä merkittävät lakisääteisesti koottavat varat saadaan demokratian julkiseen valvontaan.

Puoluekokous edellyttää, että sosialidemokraatit eduskunnassa ja hallituksessa toimivat niin, että työeläkerahastojen hallinnan siirtäminen julkiselle vallalle tapahtuu mahdollisimman pian ja että ammattiyhdistysliikkeelle taataan mahdollisuus tällöin osallistua rahastojen hallinnon valvontaan.»

Kalevi Vatanen (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat, puoluetoverit. Tämä esitys, joka on jätetty tälle puoluekokoukselle, on suurin piirtein saman sisältöinen, minä se jätettiin jo viime puoluekokoukselle, joka siinä yhteydessä palautti sen takaisin puoluetoimikunnalle. Tämä sisältää erittäin taitavasti tehdyn selostuksen tämän hetkisestä järjestelmästä maamme eläkepolitiikassa. Kun tietää, että tätä ovat olleet valmistelemassa henkilöt, jotka ovat melkoisessa vastuussa myös siitä eläketoiminnasta, jota meillä nyt käydään, niin on selvää, että tuloskin on hyvä. Kuitenkaan en pidä sosialistisen puolueen eläkepoliittisen ohjelman lähtökohtana nyt olevaa järjestelmää, koska se ei ole sosialistinen eikä edes demokraattinen. Näin ollen meidän tulisi pyrkiä laatimaan selkeä, yksinkertainen, demokraattinen ja tasa-arvoon perustuva eläkepoliittinen ohjelma. Ehkä nyt tehty esitys voisi olla lähi-

ajan käytännön ohjeena, mutta kuten sanottu ei sosialidemokraattisen puolueen pitkän tähtäyksen ohjelmanä.

Totean lisäksi, että ohjelmaesityksessä on eräitä sellaisia kohtia, jotka eivät mielestäni ole edes riittävästi valmisteltuja. Tällainen kohta on »kuntoutus». Siinä puhutaan, että tällä hetkellä toiminta on hajanaista ja sitä suoritetaan moneen olemassa olevaan lakiin perustuen. Kuitenkaan ei samassa yhteydessä ole selvitystä siitä, keitä tarkoitetaan kuntoutuksesta puhuttaessa ja onko edes mahdollista hoitaa sitä yhden kuntoutuslain pohjalta. Kuntoutustoimintaahan tapahtuu sairaaloissa, sitä tapahtuu vanhainkodeissa, sitä tapahtuu vammaishuollossa, sitä tapahtuu myös työssä käyvien ihmisten parissa ja näin ollen tuntuu varsin vaikealta, että sitä, niin kauan kuin nykyinen monimuotoinen eläkejärjestelmä on mm. voimassa ao. lakeineen, jotka nyt sisältävät mainittua kuntoutustoimintaa, että kerta heitolla voitaisiin ilman muuta yhdistää koko kuntoutustoiminta jonkun yhden lain piiriin. Tämän vuoksi näkisin, että meidän tulisi pyrkiä edelleenkin valmistamaan puolueelle tasa-arvoon perustuvaa eläkepoliittista ohjelmaa, jossa lähtökohtana on samat edut kuten esim. virkamiehistöllä ja että siihen kerätään varat vastaavasti samalla tavalla.

Olisin valmis antamaan tämän edelleen laiskanlääksynä puolue-toimikunnalle ja toivoisin, että me saisimme joskus todella yksinkertaisen ja selkeän eläkepoliittisen ohjelman, jonka voimme jättää todella demokraattisena ja tasa-arvoon perustuvana esityksenä koko kansamme tarkasteltavaksi ja käytäntöön soveltuva-

tuva-

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Kohta 68 on tässä vaiheessa loppuun käsitelty ja asia lähetetään valiokuntaan.

Asia 68 lähetettiin eläkepoliittiseen valiokuntaan.

Asiat 69—78 lähetettiin valiokuntaan keskustelutta.

Puheenjohtaja: Näin ollen on eläkepoliittista ohjelmaa koskeva kohta käsitelty loppuun tässä vaiheessa ja sen jälkeen seuraa kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokuntaan lähetettävät aloitteet.

Kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokuntaan lähetettävät asiat

Valtion ja kirkon suhteet

Puheenjohtaja: Otetaan käsiteltäväksi asia 79 Valtion ja kirkon suhteet.

Keskustelu:

Olavi Saarinen (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit. Eräs eniten huomiota osakseen saanut puoluetöimikunnan esitys on varmasti tämä valtion ja kirkon suhteita käsittelevä ehdotus. Keskustelu, jota tämän esityksen johdosta on käyty, on yleisesti ottaen ollut myönteistä. Mutta jo järjestökäsittelyssä ja pääasiassa julkisessa ja yksityisessä keskustelussa on eräisiin kohtiin kiinnitetty erityisesti huomiota ja ne ovat saaneet osakseen erityistä kritiikkiä. Ensimmäinen sellainen kohta on aivan selvästi ollut asia avioliittoon vihkimisestä. Helsingin piirikokouksen evästäjänä ehdotankin, että esityksen 2. kohdan loppupuolella oleva lause, joka kuuluu: »Ainoastaan yhteiskunnan viranomaisen edessä solmittu avioliitto on laillinen», saisi sellaisen muodon, mikä antaisi myös kirkollisen viranomaisen edessä solmitulle avioliitolle samanlaisen laillisuuden.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Asia lähetettiin kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokuntaan.

Viestintäpoliittinen ohjelma

Puheenjohtaja: Seuraavana on asia 80!, Viestintäpoliittinen ohjelma.

Keskustelu:

Risto Tuominen (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit. Viestintäpoliittinen ohjelma on käsittääkseni melko hyvä ja monipuolisesti asioita tarkasteleva. Näin T-lehdistön tehtäviä ja vaikeuksia läheltä seuraavana tuntuu kuitenkin hie-
man pahalta se, että T-lehdistöä koskeva osa on kuitattu hyvin niukkasanaaisesta jopa mitään sanomattomasti. Siitä eräitä miet-
teitä.

Ensinnäkin toteaisin ohjelman eräästä patenttiratkaisusta, että on vähintäänkin kaksi kertaa mietittävä, ennen kuin ilmoitus-
vero lehdille säädellään. Se voi pahasti kolahtaa myös omaan
nilkkaan. Kun tässä ohjelmassa sitten sanotaan, että lehdistön
ensisijaisena tehtävänä on tietojen välittäminen, on meidän men-
tävä itseemme ja todettava rehellisesti, että juuri sitä työväen-
lehdistö ei ole kyennyt historiansa aikana tekemään. On tähden-
nettävä ja toteankin painokkaasti, ettei tietoa valitse joku teo-
reetikko lehden toimituksessa vaan lukijat. Lehteä on toimitet-
tava lukijoille. Myös työväenlehdistön on opittava tämä nähtä-
västi vaikea juju. Ammattitaitoa ja mielikuvitusta puuttuu vaan
ei laiskuutta. Sosialidemokraattisen työväenliikkeen etuja ei pa-

ranna se, että syytämme porvarillista lehteä omasta lyhytnäköisyydestämme, laiminlyönneistämme ja taitamattomuudestamme. Kyllä ne on tunnustettava. Oman lehtemme, kymenlaaksolaisen Eteenpäin esimerkki osoittaa, että työväenlehti voidaan toimittaa myös kaikille lukijoille ja että lukutottumuksia voidaan muuttaa, samoin ainakin jonkin verran myös ilmoitusvirtoja, esim. parlamentaarisen voiman avulla. On vain opittava todella arvostamaan lehdistöä. Käytännössä se merkitsee sitä, että siihen uskalletaan investoida rahaa: välineitä, henkistä pääomaa, tarmoa. Jos työväenlehdistöstä tunnetaan huolta, niin kyllä pitäisi löytää muita keinoja sen aseman parantamiseksi kuin ilmoitusvero ja lehtien fusioiminen, kuten tuossa ohjelmassa eräin paikoin sanotaan. Fuusioitumisasiasta esimerkiksi on todettava, että kansainvälinen trendi on kokonaan toinen. Alueelliset lehdet elävät monissa maissa erinomaista nousukautta.

Kokonaisuutena vielä viestintäpoliittisesta ohjelmasta sanoisin, että se lehdistön kohtaa lukuunottamatta on hyvä, paikoin jopa erinomainen. Lehdistöä koskevassa osassa toivoisin, että siihen tehdään eräitä muutoksia, joita tässä jo koskettelin.

Lopuksi totean Tampereen Tellervo Koiviston täällä esittämästä ponnesta, että en ainakaan yhden kuulemisen perusteella voi siihen kaikin osin yhtyä, mutta siihen lienee mahdollisuus tarkemmin puuttua asianomaisessa valiokunnassa.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi ja kohta 80 lähetettiin valiokuntaan.

Koulutuspoliittinen ohjelma

Puheenjohtaja: Seuraavana on esitys 81 Koulutuspoliittinen ohjelma.

Keskustelu:

Sven-Erik Sjögren (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja! Hyvät puoluetoverit! Puoluetoimikunnan esitys puolueen koulutuspoliittiseksi ohjelmaksi on yhdistelmä erittäin tarpeellisia uudistusvaatimuksia, jossain määrin vaikeaselkoista teoretisointia koulutuksen merkityksestä, tarkoituksesta ja opetuksen sisällöstä sekä eräänlaisen demokratian ympäpäimistä sopiviin ja jonkinverran sopimattomiinkin paikkoihin. Yhden puheenvuoron aikana on mahdotonta ryhtyä vetämään esille ohjelman kaikkia hyviä ja huonoja puolia, mutta koska olen itse parinkymmenen vuoden aikana ollut tekemisissä päivittäisessä työssäni korkeakoulujen kanssa, haluan tässä puuttua koulutuspoliittisessa ohjelmassa esitettyihin ajatuksiin yliopistojen ja korkeakoulujen

hallinnon uudistamiseksi. Tämä joillekuille täällä oleville tovereille ehkä jonkin verran vieras ala on mielestäni niin tärkeä ja keskeinen koko yhteiskuntamme tulevaisuudelle, että toivon puoluekokousedustajien hetkeksi keskittyvän tähän asiaan.

Yliopistomme ja korkeakoulumme hallinto on välttämättä laajojen uudistusten tarpeessa. Niiden toiminnassa on piirteitä, jotka ovat periytyneet vuosikymmenien ja jopa vuosisatojen takaa. Opiskelijoiden lukumäärän voimakas kasvu vaatii toisenlaisia opettajien ja oppilaiden välisiä kanssakäymisen muotoja, kuin mihin yliopistomme ovat alunperin tarkoitettut. Tieteiden kehitys edellyttää uudenlaista oppituolien jakoa, tarvitsemme enemmän opettajavoimia, uutta opetustapaa. Yhteiskunnan ohjaavan vaikutuksen yliopistojemme työssä on lisäännyttävä. Tutkimustyön tavoitteiden asettelua ja korkeamman opetuksen sisältöä on yhteiskunnan voitava ohjata kaikkien yhteiseksi hyväksi. Kansalaisten tarkoituksenmukaisen valmentamisen yhteiskunnan moninaisiin tehtäviin tulee olla korkeakouluopetuksen yhtenä päämääränä, ei vain tiedon jakaminen sellaisenaan. Myös laajemman demokratian vaatimukseen on vastattava myönteisesti.

Nämä uudistusvaatimukset ovat tulleet selviksi ja laajasti hyväksytyiksi myös yliopistojen omassa keskuudessa ja korkeakoulut ovat valmiit pitkälle meneviin hallinnon muutoksiin yhteistyössä valtiovallan, korkeakouluviranomaisten ja opiskelijoiden kanssa. Tämä käy ilmi niistä monista julkisista lausunnoista, joita yliopistojen taholta on viimeksi kuluneiden 5—6 vuoden aikana annettu, kun keskustelua on käyty korkeakoulujen hallinnon uudistamisesta.

Nyt käsiteltävänä oleva koulutuspoliittinen ohjelmaesitys on kuitenkin korkeakoulujen osalta sisällöltään samanlainen kuin mitä kaikkien radikaalisimmat yliopistoryhmät ovat esittäneet. Puhumalla kauniisti kansanvaltaisesta korkeakoulusta ohjelmassa esitetään vaatimus sellaisesta korkeakouludemokratiasta, joka toteutettuna merkitsisi opiskelijoiden täydellistä ylivaltaa yliopistojen hallinnossa. Kysymyksessä ei sen vuoksi olisi »uudistus», vaan »mullistus». Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus valittaessa yliopistojen ns. alihallintoa eli ehdotettuja laitosneuvostoja samoin kuin yliopistojen keskeistä päätäntäelintä, valtuustoa, johtaisi siihen, että ne, joiden varsinaisena työpaikkana korkeakoulut ovat, ts. professorit, opettajat, assistentit ja yliopisto virkamiehet saisivat tyytyä niihin päätöksiin, joita yliopistojen kirjoissa muutaman vuoden viipyvät opiskelijat tekevät. Joka neljäs vuosi suoritettavissa vaaleissa olisi kaikkein näkyvin vaikutusvalta juuri yliopistoon tulleilla uusilla ylioppilailla. Näi-

den käsiin olisi siis nyt jätettävä paitsi korkeakoulujen hallinto, myös Suomen tieteellisen tutkimuksen ohjaaminen ja korkeamman opetuksen sisällöstä päättäminen.

Tätä terveen järjen vastaista »uudistusta» puolustetaan demokratian ja kansanvallan nimessä vastoin yliopistojen asiantuntijoiden, myös sosialidemokraattisten asiantuntijoiden käsityksiä. Korkeakoulujen hallinnon mullistusta ajavat ovat kieläytyneet ottamasta huomioon mitään asiantuntijoiden vastaväitteistä. Meidän sosialidemokraattien kai tulisi sentään seurata, mitä muidenkin maiden sosialidemokraatit asiasta ajattelevat. Missään vastuullisissa poliittisissa piireissä sosialidemokraattien johtamassa Ruotsissa ei edes harkita »mies ja ääni» -periaatetta otettavaksi yliopistojen hallinnon perustaksi. Samantapaisia kriittisiä mielipiteitä on esitetty myös Saksan Sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa. Tällaisilla käsityksillä ei kuitenkaan ohjelman laatijoiden mielestä näytä olevan mitään arvoa. Sen sijaan odottaisi, ettei puoluetoimikunta ilman muuta asettuisi puoltamaan tällaista ohjelmaesitystä.

Koulutuspoliittisen ohjelman korkeakouluja koskeva osa ja siihen liittyvät esitykset perustuvat mielestäni täysin väärään käsitykseen tieteellisen tutkimustyön ja korkeamman opetuksen luonteesta. Tieteen ja opetuksen vapaus on välttämätön edellytys korkeakoululaitoksen kukoistukselle ja sellaisen yhteiskunnan kehitykselle, jonka me sosialidemokraatit hyväksymme. Tieteellistä totuutta ei saada selville äänestämällä. Yliopistot eivät ensisijaisesti ole pakkoyhteistöjä kuten kunnat, joissa jokainen kuntalainen on yhteisön jäsen ja jossa jokaisen ääntä on ajoittain kuultava mittaamalla poliittisten mielipiteiden vahvuus vaaleilla.

Tieteen ja opetuksen vapaus eivät ole ristiriidassa yhteiskunnan, ts. eduskunnan ja valtioneuvoston oikeasisältöiselle kontrollille eivätkä myöskään opiskelijoiden järkevälle osallistumiselle korkeakoulujen hallintoon.

Vielä on syytä todeta, etteivät mies ja ääni -periaatteen toteuttamista korkeakouluhallinnossa vaadi mitkään demokraattisen sosialismin tai muut sosialidemokraattiset aatteet. Sehän ilmenee mm. siitä, että myös eräät porvarilliset ja nimenomaan aarivasemiston ylioppilasryhmät ovat suuriaanisesti vaatimassa tätä mullistusta, vaikka tällaista systeemiä ei ole missään muualla kokeiltu, ei idässä eikä lännessä. Kysymys siis ilmeisesti on vain opiskelija-aktiivien vallanhalusta.

Puolueellamme ei mielestäni ole varaa edes poliittisen laskelmoinnin kannalta lähteä ajamaan tällaista hallinnon uudistusta. Sen sijaan sos. dem. puolue voi, osoittautumalla tässäkin asiassa

vastuunsa tunnustavaksi uudistuspuolueeksi, saavuttaa merkittävää kannatuksen lisääntymistä, ei ehkä niissä rajoitetuissa ylioppilaspiireissä, jotka tällaista mullistusta vaativat, mutta kaikkien järkevän uudistuspolitiikan kannalla olevien keskuudessa.

Jos sos.dem. puolue olisi määrätietoisesti lähtenyt alusta alkaen ajamaan korkeakoulujen hallinnonuudistusta kokeilulinjalla, johonka myös yliopistot ovat olleet valmiit, niin me olisimme kuluneiden 3—4 vuoden aikana jo päässeet aika pitkälle tämän tärkeän yhteiskunnallisen uudistuksen alalla.

Kun tätä uudistusta piakkoin ehkä lähdetään taas ajamaan, olisi sosialidemokraattien mielestäni pyrittävä siihen, että korkeakoulujen opettaja- ja virkamieskunnalle annetaan oikeus valita edes omat edustajansa korkeakoulujen hallintoelimiin. Se olisi paitsi demokratiaa myös todellista työpaikkademokratiaa.

Risto Tuominen (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Tarkoitukseni ei ole kovin yksityiskohtaisesti puuttua koulutuspoliittiseen ohjelmaan, mutta kuitenkin kiinnittäisin huomiota joihinkin leimallisiin seikkoihin. Otan esimerkkinä luvusta »koulutuspoliittiset yleistavoitteet», ensimmäisen kappaleen. Se kuuluu: »Koulutuspolitiikkaa pitää Suomen Sosialidemokraattinen Puolue keskeisenä keinona yhteiskunnan aineellisen perustan lujittamisessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Työväenliikkeen tehtävänä ei ole paikkailla porvarillisen koulutuspolitiikan heikoimpia kohtia, vaan sen tehtävänä on työväestön edun mukaisen kokonaisvaltaisen ja suunnitelmallisen koulutuspolitiikan toteuttaminen.»

Ki ole käsitykseni mukaan tarpeen ruveta erittelemään, mitä ei ole tehtävä, kun siinä, mitä on tehtävä, on tarpeeksi. Kyseinen tärkeä kappale kuuluisi mielestäni paremmin näin: »Koulutuspolitiikkaa pitää Suomen Sosialidemokraattinen Puolue keskeisenä keinona yhteiskunnan aineellisen ja henkisen perustan lujittamisessa sekä itsenäiseen ratkaisuun kykenevän kansalaisen ja hänen hyvinvointinsa luomisessa. Työväenliikkeen tehtävänä on sellaisen kokonaisvaltaisen ja suunnitelmallisen koulutuspolitiikan toteuttaminen, jonka avulla kyetään takaamaan varallisuudesta riippumatta jokaiselle tasaveroinen mahdollisuus opiskella, saada koulutusta ja kehittää lahjojaan.»

Vastaavanlaista tarkistamista tämä koulutuspoliittinen ohjelma kaipaisi eräiltä muiltakin osin, tiivistämistä ja eri asioiden harkitumpaa suhtauttamista toisiinsa. Kajoan tässä vielä yhteen periaatteelliseen puoleen.

Esikoulun tehtäviä määriteltäessä ja perusteltaessa olisi tähdellistä painottaa ja edellyttää kaikelta koulutukselta sitä, että se

ylläpitäisi ja kellittäisi lapsessa jo varhain ilmenevää luovuutta, sitä mitä taidepolitiisessa ohjelmassa erityisesti alleviivataan. Niinpä yhdeksi peruskouluopetuksen päätavoitteeksi pitäisikin asettaa, että se viljेलisi mahdollisimman monipuolisesti lapsen luovia toimintoja ja yleensä sitä mielikuvitusta, joka on ratkaiseva tekijä itse oppimistapahtumassa, joka tekee sen mielekkääksi ja siten luonnollisella tavalla helpoksi.

Ei myöskään ole viisasta, kun puhutaan tiedon välityksestä, muotoilla asiaa tähän tyyliin: »On vastustettava tiedon kasautumista harvoille ja pyrittävä sen mahdollisimman demokraattiseen jakautumiseen», kun saman asian voi sanoa näinkin: »On pyrittävä tiedon mahdollisimman laajaan ja oikeudenmukaiseen jakautumiseen». Miksi olisi syytä vastustaa sitä, jos joku haluaa tietää enemmän kuin joku toinen, voi joku kysyä.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi ja kohta 81 lähetettiin valiokuntaan.

Tiedepolitiikan suuntaviivat

Puheenjohtaja: Kohtaan 82 ei ole pyydettyjä puheenvuoroja, mutta täällä on Kalevi Vatasen muutosehdotus sivulle 261 ja lisäysehdotus sivulle 262 esityksen n:o 82. Nämä liitetään evästyksenä mukaan valiokuntaan.

Kohta 82 lähetettiin valiokuntaan.

Taidepolitiikan suuntaviivat

Puheenjohtaja: Seuraavana on kohta 83 Taidepolitiikan suuntaviivat.

Keskustelu:

Risto Tuominen (Kymen piiri): Hyvät toverit. Taidepolitiikan suuntaviivat tässä ohjelmassa on vedetty hyvin ansiokkaasti, mutta muutamia lisäyksiä ja tarkennuksia olisi silti syytä tehdä. Lähinnä tarkoitan alueellista taidehallintoa koskevaa osaa. Ehdotankin sen muuttamista näin:

»Huomattava osa taidepalveluksista koskee kuntaa suurempaa aluetta. Luomalla maakuntakirjastoja sekä kokeilemalla aluetateereita yhteiskunta pyrkiikin tyydyttämään alueellisia tarpeita. Tämäntyyppistä toimintaa on edelleenkin kehitettävä ja tarkoituksenmukaisesti laajennettava. Tällöin on läänien taidetoimikuntien työhön kiinnitettävä erityistä huomiota ja pyrittävä aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että näihin toimikuntiin saadaan pait-

si alueellisesti asianmukainen myös työväen voimasuhteita vastaava edustus. On nimenomaan myös edellytettävä, että taidetoimikuntien jaettavaksi saamalla varoilla tuetaan ensisijassa heikommassa asemassa olevaa yksityistä taiteilijaryhmää tai taiteen alaa. Taidetoimikunnilta on niinkään voitava vaatia määrätietoisia aloitteita, joilla tähdätään alueellisten taidepalvelujen suunnitelmalliseen kokonaisjärjestelyyn ja tehokkaaseen käyttöön. Erikoisesti tämä on tärkeätä silloin, kun luodaan taloudellisesti vaativia taiteen produktioita.

Vireille saatua lääninkirjailijatoimintaa on tuettava ja pyrittävä ennakkoluulottomasti laajentamaan ja vakinaistamaan läänintaiteilijajärjestelmää kaikille taiteen aloille. Päämääräksi tulisi asettaa vähintään yhden läänintaiteilijan sijoittaminen kuhunkin läänin kaupunkiin, millä edistettäisiin läänin eri osien demokraattisen yhteistyötilanteen syntymistä ja näin taidepalvelusten entistä tasaisempaa jakautumista. Tämän lisäksi tulisi läänin taidetoimikuntien käyttöön asettaa 5-, 3- ja 1-vuotisia apurahoja siinä suhteessa, missä määrin läänintaiteilijajärjestelmä on kulloinkin kyseessä olleen läänin kohdalla toteutunut. Tällä menettelyllä huolehditaan siitä, ettei taidepolitiikaltaan edistyksellisillä lääneillä synny turhia esteitä näiden pyrkimyksissä toteuttaa demokraattista ja nousujohteista taide- ja kulttuuripolitiikkaa. Koska läänien taidetoimikuntien merkitys taiteelle myönnettyjen varojen jakajana ja taide-elämän suuntaajana ja järjestäjänä kasvaa jatkuvasti, on pidettävä välttämättömänä, että toimikunnilla on käytettävissään päätoiminen sihteeriri.»

Erästä asiaa jäi myös kyselemään. Taiteen suuntaviivoissa ei ole mitään erillistä mainintaa televisionäytelmistä, filmeistä ja radiokuunnelmista, siis audio-visuaalisen välineistön avulla tapahtuvan taiteen kasvavasta ja erittäin tärkeästä kansainvälisestäkin merkityksestä. Ehdotan, että tätä koskeva erillinen kappale liitetään näyttämötaidetta käsittelevään kohtaan ja siinä yhteydessä tähdennetään av-taiteen keskeistä asemaa näyttämötaiteen näköaloja laajennettaessa.

Näyttämötaidetta koskevan luvun toinen kappale kuuluu näin: »Kunnallisia teattereita muodostettaessa yhdistettiin työväen teatterit ja porvarilliset teatterit toisiinsa. Työväenteattereiden itselleen asettamat päämäärät hämärtyivät. Kaupallisen kansanomaisuuden tilalle on luotava työväenhenkistä kansanteatteria, joka tukee työväenliikkeen päämääriä.»

Ehdotan, että tätä kappaletta muutettaisiin näin: »Kunnallisia teattereita työväenliikkeen voimin muodostettaessa oli tarkoitus, ettei teatterin perimmäinen pyrkimys olla aktiivinen tekijä

yhteiskunnassa hämähäri puhtaasti kaupallisen ohjelmiston alle. Tästä periaatteesta on pidettävä entistä tiukemmin kiinni ja ohjelmistoa valittaessa pidettävä huolta siitä, että kansanteatterin perinteellinen henki säilyy uudistuvassa myös työväenluokkaa koskevassa ja kiinnostavassa teatterissa. Siinä mielessä on pyrittävä tukemaan työväenluokan asioita ja ongelmia käsittelevää näytelmäkirjallisuutta, ohjaaja- ja näyttelijätöitä.

Kaarina Suonio (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Suur-Helsingin Sosialistiseurassa saamieni eväitten mukaisesti totean, että puolueen ehdotus taidepoliittiseksi ohjelmaksi on lievästä täsmentämättömyydestään huolimatta hyväksyttävissä, mutta siinä olisi lisättävä painoa varsinaisen työväenkulttuurin osalle. SDP:n tulee nähdä vanhan sosialidemokraattisen perinteen kartoittaminen ja elvyttäminen sekä uuden sosialistisen kulttuurin luominen sen arvoiseksi, että sille annetaan sen ansaitsema asema puolueen taidepoliittisessa ohjelmassa ja että sitä myös toteutetaan käytännössä. Tähän tarkoitukseen on hankittava yhteiskunnan tukea.

Sos.dem. puolueen tulee kiinnittää myös omassa toiminnassaan erityistä huomiota työväenkulttuurin elvyttämiseen ja edistämiseen. Onhan työväenkulttuurilla keskeinen merkitys yhteiskunnallisen tiedostuksen herättämisessä ja kasvattamisessa. Puolueen tulee osoittaa varoja ja työvoimaa sosialidemokraattisen kulttuuriperinteen kartoittamiseen ja saattamiseen laajojen kansanjoukkojen käyttöön.

Lisäksi Suur-Helsingin Sosialistiseura toteaa, että taidepoliittisen ohjelman rahoitus on liiaksi laskettu kuntien talouden varaan. Koska kuntien varallisuuserot ovat hyvinkin suuret, olisi tässä ohjelmassa syytä tarkemmin määritellä valtion osuus ja valtion mahdollisuus tasoittaa näitä eroja.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Esitys numero 83 lähetettiin **kulttuuri- ja koulupoliittiseen** valiokuntaan.

Vapaa-ajan politiikan suuntaviivat

Puheenjohtaja: Siirrytään esitykseen numero 84.

Keskustelu:

Kaarina Suonio (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit.

Ehdotan, että puolueen vapaa-aikapoliittisesta ohjelmasta poistetaan kohdasta »Lomat» esitys, joka koskee kyllästymislomia. Vaatimus kyllästymislomista saattaa tuntua edistykselliseltä,

mutta itse asiassa tällöin annetaan myöten työelämässä ja opin-toelämässä jatkuvasti kiristyvälle tahdille, lisääntyville paineille, jotka todella aiheuttavat ihmisille työntekijöinä ja opiskelijoina sekä fyysisiä että psyykkisiä liiallisia rasituksia. Sen sijasta, että meidän puolueemme vaatii kyllästymislomia, sen tulisi vaatia, kuten työehtosopimuspoliittisessa ohjelmassa tehdäänkin, työn sisällöllistä muuttamista siten, että ihmisiä, heidän työnsä varsinaista työtä tai opiskelua, ei tässä työssään altisteta liiallisille ruumiillisille tai henkisille paineille. Ensisijaista on siis muuttaa työn sisältöä. Paineenpäästämislomat ovat hätäratkaisuja, joiden varjolla ei tule antaa työelämässä oikeutusta ihmisten terveyden riistämislle.

Ehdotan, että kyllästymislomia koskeva kohta kokonaan poistetaan puolueen vapaa-aikapoliittisesta ohjelmasta.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

12®. Puheenjohtaja: Tämän esityksen numero 84 kohdalla on Kalevi Vatanen jättänyt myöskin muutosesityksen, joka liitetään tämän kulttuuri- ja koulupoliittisen valiokuntaan menevän asian mukaan. Asia numero 84 on tässä vaiheessa loppuun käsitelty.

Työväentalomuseo

Puheenjohtaja: Seuraava asia on esitys numero 85.

Keskustelu:

Reino Virta (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajat. Esitys numero 85 käsittelee työväentalomuseokysymystä, sen laajentamista sille tarvittavaan kokoonsa kuin kuin myöskin kaiken esineistön ja tarpeiston keräämistä tämän museon suojiin.

Puoluetoimikunnan antama lausunto on melkoisen hyvin laadittu, mutta se ei kuitenkaan täydellisesti tyydytä paikallisen museotoimikunnan mieltä siitä syystä, että haluaisimme asian kiireellisuuden vuoksi täsmällisempiä ja velvoittavampia kannanottoja sekä velvoittavia sääntömuutosesityksiä, minkä pyydämme valittavan sääntövaliokunnan huomioonottamaan.

Työväenliike ja varsinkin sen alkuvuosikymmenet ovat siksi arvokasta historiaa, että meillä nykypolven puolueihmisillä on täysi oikeus vaatia yhteiskuntaa voimakkaasti mukaan sen historiallisten arvojen tallentamiseen. Me tiedämme hyvin, että Työväen Sivistysliiton toimesta on hyvin paljon kerätty sitä henkistä tietoutta, joka vanhan puolueväen tietoisuudessa on, mutta uskomme, että tämä puoli ei ole vielä läheskään loppuun suo-

ritettu. Ja kun me tänäänkin olemme täällä nähneet hyvin paljon arvostettuja ja kokeneita, pitkään mukana olleita puolue- tovereita, niin uskon, että näilläkin vielä olisi paljon kerrotta- vaa, ja kentällä on samanikäistä väkeä, joka vähemmän vaati- villa paikoilla työväenliikkeessä on paljon työtä tehnyt ja vai- vaa nähnyt. Heillä saattaa olla omissa hyllyissään monia tallen- tamisen arvoisia pikkuesineitä, valokuvia jne. ja paljon arvo- kasta kerrottavaa, joiden tallentamista ei pidä yhtään siirtää eteenpäin. Tämän olemme tänään omin silmin saaneet todeta nähdessämme monet vanhat puoluetoverit heikentynein voimin mukana.

Esitänkin, että kulttuuri- ja koulupoliittinen valiokunta kokouksessaan vakavasti käsittelee asiaa ja tekee myönteisiä esityksiä tämän tärkeän asian eteenpäin kehittämiseksi. Asia ei ole yksistään esityksen tekijän eikä paikallisten puoluejär- jestöjen asia. Sellaisen aarteen tallentaminen, mitä esityksessä esiin tuodaan, on koko Suomen työväenliikkeen ja etenkin so- sialidemokraattisen liikkeen asia. Sen tehtävänä on saada koko yhteiskunta mukaan asiaa tukemaan.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

P u h e e n j o h t a j a :

Esitys numero 85 lähetetään kulttuuri- ja koulupoliit- tiseen valiokuntaan.

Kirkkopoliittinen ohjelma

P u h e e n j o h t a j a : Esityksestä numero 86 ei ole pyydetty - jä puheenvuoroja.

Asia lähetettiin kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokun- taan.

Muutos SDP:n kulttuuripoliittisen ohjelman uskonnonopetusta koskevaan kohtaan

P u h e e n j o h t a j a : Esityksen numero 87 johdosta ei ole pyydetty puheenvuoroja.

Asia lähetettiin kulttuuri- ja koulupoliittiseen valio- kuntaan.

Ehdotus tutkimuksen suorittamisesta työajan lyhentämisen erilaisista mahdollisuuksista

P u h e e n j o h t a j a : Esityksen numero 88 johdosta ei myös- kään ole pyydetty puheenvuoroja.

Asia lähetettiin kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokuntaan.

Korkeakouluopiskelumahdollisuuksien täydellinen avaaminen ylioppilastutkintoa suorittamattomille

Puheenjohtaja: Esityksen numero 89 kohdalla on Veikko Veilahti pyytänyt puheenvuoron.

Keskustelu:

Veikko Veilahti (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Tämä TASY:n, Tampereella opiskelevien sosiaalidemokraattien perusjärjestön, jättämä esitys on mielestäni erittäin asiallinen, koskettelee tärkeätä seikkaa, joka tänä keväänä on tullut ajankohtaiseksi.

Tämä asia tunnetaan nimellä »avoin yliopisto» ja sillä tarkoitetaan sitä, että korkeakoulutasoiset opinnot ovat riippumatta aikaisemmasta koulunkäynnistä, siis muodollisesta koulusuo-rituksesta, vapaita kaikille, jotka ovat saavuttaneet sen tason, että kykenevät opintoja harjoittamaan. Tämä merkitsisi sitä, että tällainen korkeakouluopetus voitaisiin liittää jo olemassa olevaan korkeakouluun tai yliopistoon tai sitten perustettaisiin sitä varten oma valtakunnallinen järjestelmä, oma korkeakoulu, joka tarjoaisi myöskin kauko-opiskelun edut, siis radion, television ja kirjeopiskelun edut. Silloin tämän pitäisi olla tietysti, jotta se olisi ylipisto (open university) ideologisesti vapaa ja sitoutumaton, niin kuin tieteen luonteeseen kuuluu. Toiseksi sen pitäisi olla avoin sisäänpääsyn suhteen. Mutta tämä on ongelma. Mielestäni se pitäisi järjestää sitten siten, että sisäänpääsyn edellytyksenä olisi työelämässä toimiminen ja saavutettu esim. 24 vuoden ikä. Sillä jos ei mitään tällaista ehtoa työelämässä toimiimisesta ole ja jos ei ole tätä tiettyä ikärajaa, niin silloin ei muodostu mitään kansanyliopistoa, vaan jo korkean koulutustason omaavien henkilöiden oppilaitos.

Työväenliikkeen kulttuuripoliittisen ohjelman eräs ydinajatus on aina ollut opin mahdollisuuksien tasoittaminen, sivistyksellisen demokratian toteuttaminen. Ja katsomatta siihen, että peruskoulu nyt on toteutumassa ja että sen jälkeen joudutaan järjestämään toisen asteen koulutus, mielestäni tämä huomion kiinnittäminen tähän avoimen yliopiston perusideaan on täysin paikallaan, ja pyydän, että asianomaisessa valiokunnassa tätä asiaa myönteisesti harkittaisiin.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Esitys no 89 lähetettiin kulttuuri- ja koulupoliittiseen valiokuntaan.

**Esitykset no:t 90—96 Lähetettiin keskustelutta kulttuuri-
na koulupoliittiseen valiokuntaan.**

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Lasse Luoma on pyytänyt puheenvuoron.

Lasse Luoma (Hämeen et.): Toveri puheenjohtaja! Asiani varsinaisesti ei koske näitä esityksiä muulta osin kuin että pyydän kulttuuri- ja koulupoliittista valiokuntaa asiantuntijoineen ja sihteereineen kokoontumaan välittömästi valiokunnalle varattuun huoneeseen käsittelemään valiokunnalle lähetettyjä esityksiä.

**Verotus- ja kunnallispoliittiseen valiokuntaan
lähetettävät esitykset**

Puheenjohtaja: Siirrymme nyt verotus- ja kunnallispoliittiseen valiokuntaan lähetettävien asioiden esittelyyn. Ensiksi on esitys n:o 97. Pekka Paavola on pyytänyt tähän asiaan puheenvuoron.

Keskustelu:

Pekka Paavola (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja! Olen saanut tehtäväkseni esitellä tämän kirjassa olevan kunnallispoliittisen ohjelman. Toteaisin sen johdosta aluksi, että tämä kulumassa oleva vuosi 1972 on meille paitsi nyt tämän puoluekokouksen takia muutoinkin varsin merkittävä. Tätä vuotta tulevat kenties vieläkin enemmän leimaamaan poliittisessa kentässä kunnallisvaalit, jotka meillä pidetään syksyllä, lokakuussa. Näihin vaaleihin on ohjelmallisessa mielessä alettu luonnollisesti kaikkialla valmistautua jo kauan sitten. Puolueen kunnallisasiain toimikunta sai tehtäväkseen jo parisen vuotta takaperin laatia tämän kunnallispoliittisen ohjelman, ja tämä toimikunnan ehdotus on nyt puoluekokouksen käsiteltävänä. Toimikunnan osalta työ valmistui noin vuosi takaperin, ja ehdotus on sittemmin ollut järjestökäsittelyssä ja sen yhteydessä esitetyt näkökohdat on otettu huomioon lopullista ehdotusta laadittaessa.

Tämä kunnallispoliittinen ohjelma on luonnollisesti niin kuin vastaavat muutkin ohjelmat periaateohjelma. Se ei ole tarkoitettu sinänsä ensi syksynä käytettäväksi missään yksittäisessä kunnassa vaaliohjelmana. Muun muassa paikkakuntaakohtaisesti on

tietysti olemassa suuria eroja siinä suhteessa, mitkä kysymykset on katsottava kussakin kunnassa tällä hetkellä tärkeimmiksi vaaleissa nimenomaan esille otettaviksi asioiksi.

Jokaiselle lieeneä myöskin selvää se, että tämänlaatuisen ohjelman toteuttaminen vaatii monessa kohdin laajaakin uutta lainsäädäntötyötä ja ennen muuta tietysti kussakin kunnassa erikseen suoritettua kunnallispoliittista valmistelua. Näin ollen joidenkin kohtien toteutuminen yleisemmin saattaa viedä suhteellisen pitkäähkönkin ajan. Tämä ei kuitenkaan sinänsä ole mielestäni mikään heikkous. Tärkeintä on kokonaisvaltaisesti selvittää ne näkökohdat, joita sosialidemokraattisessa kunnallispoliitikassa on otettava huomioon. Sen jälkeen kun tämä on tehty, on vain pidettävä nämä peruslähtökohdat edessäpäin olevana tähtäyspisteenä. Melkeinpä tekisi mieli sanoa, että kaikkia tavoitteita ei tässä, sen paremmin kuin missään muussakaan asiassa, saisi koskaan tavoittaa. Jos niin joskus tapahtuu, pysähtyy kehitys. Kaikessa poliittisessa toiminnassa täytyy olla jatkuvasti uusia, yhä edemmäksi ja edemmäksi asetettuja tähtäyspisteitä, jotta politiikka voisi olla elävää ja tuloksia tuottavaa.

Nyt esillä olevan kunnallispoliittisen ohjelman lähtökohta on ehdottomasti ihminen, kuntalainen. Kysymys pohjimmiltaan nimenomaan kunnallispoliitikassa on siitä, miten pystytään parhaimmalla mahdollisella tavalla palvelemaan yksittäistä ihmistä. Etusijalle nousevat tietysti eräänlaiset perustarpeet ja niiden jälkeen tulevat kunnallispoliitikassa ja hallinnossa vastaan vasta monet erikoiskysymykset. Edellä tarkoitetun laatuista perustarpeita ovat luonnollisesti kaikkien jokapäiväiset elämässään kaipaamat niin materiaaliset kuin henkisetkin hyödykkeet, asunto, työ ja sen mukanaan tuomat mahdollisuudet elämässä välttämättömien hyödykkeiden ja palvelusten hankkimiseen jne. ovat myös kunnallispoliitiikan tärkeimpiä aineellisia tavoitteita.

Jotta kunta käytännössä pystyisi huolehtimaan sille kuuluvista tehtävistä, on sillä oltava riittävät taloudelliset edellytykset tehtäviensä hoitamiseen. Sillä tulee olla myös sellainen toimivalta, että sen puitteissa on todellakin mahdollista tehtäväpiiriin kuuluvat kaikkinaiset asiat hoitaa. Sen oman hallinnon tulee olla sillä tavoin järjestetty, että kunta tietää jäsentensä tarpeet ja toivomukset sekä että nämä toivomukset pystytään nopeasti toteuttamaan.

Nämä edellä sanotut näkökohdat ovat niitä lähtökohtia, joille esillä oleva kunnallispoliittinen ohjelma perustuu. Niissä ei luonnollisesti sinänsä ole mitään uutta. Ihminen ja hänen tarpeitensa tyydyttäminen ovat tietysti aina olleet ja tulevat aina

olemaan sosialidemokraattisen puolueen kunnallispolitiikan kulmakiviä. Sen sijaan toimintamuodot kehittyvät paitsi ajan vaatimusten mukana myöskin yksien tavoitteiden saavuttamisen ja toisten esille tulemisen johdosta. Tarkoitukseni ei ole saatuani tehtäväkseni esitellä tätä kunnallispoliittista ohjelmaa käsitellä erikseen jokaista ohjelmassa olevaa kohtaa. Ne on pyritty saamaan niin selväkieliseen asuun sanonnan lyhyyydestä huolimatta, että ne sinänsä ilmaisevat tavoitteiden sisällön. On kuitenkin olemassa eräitä keskeisiä kysymyksiä, joita edellä mainittujen periaatteiden sovellutuksena on kenties tarkasteltava.

Nyky-yhteiskunnan keskeisimpiä ongelmia on yhdellä sanalla sanottuna informaatio. Se tulee vastaan myös kunnallispolitiikassa, käsiteltiinpä millaisia asioita tahansa. Kysymys on aikaisemmin mainitsemiä kuntalaisten näkemysten ja toiveiden luottettavasta esille saamisesta yhtä hyvin kuin kunnan toiminnan ja mahdollisuuksien tiedottamisesta kuntalaisille. Tiedotusvälineet ovat viime vuosina paljon kehittyneet, mutta vielä enemmän on kasvanut tiedotettavien asioiden määrä ja kansalaisten omakohtainen kiinnostus kunnallishallintoon — voisi sanoa omiin asioihinsa. Tästä syystä kunnallispoliittinen ohjelma pyrkii korostamaan välttämättömyyttä tiedottaa kaikesta, kaikkialla, aina. Käytännöllisinä toimenpiteinä mainitaan tässä ohjelmassa tiedotuselin, jonka laatu ja laajuus tietysti riippuvat mm. kunnan koosta. Kuten sanon, kuntalaisten omakohtaisen tahdon selvittäminen on myös välttämätöntä. Paljon puhutut alueneuvostot toisivat käsitykseni mukaan nykytilanteeseen jotain apua. Niillä olisi mahdollisuus nykyistä laajempien kansalaispiirien kanssa saada aikaan vuorokeskustelua, jossa kuntalaisten tahto ja toisaalta kunnan taloudelliset ja teknilliset mahdollisuudet tulisivat selvitettyiksi ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Tällä tavoin myös asioiden oikea tärkeysjärjestys tulisi selvitettyksi.

Luottamusmiesten aseman parantaminen myös nykymuotoisessa organisaatiossa on kunnallispoliittisen ohjelman tärkeimpiä kohtia. Kunnallishallinto on ja tulee vastaisuudessaakin olemaan edustuksellista demokratiaa. Siitä syystä on ensiarvoisen tärkeää, että valitut kuntalaisten luottamushenkilöt ovat ja pysyvät tietoisina äänestäjien tahdosta yhtä hyvin kuin kaikesta siitä asiamateriaalista, jota tarvitaan tarkoituksenmukaisen, kuntalaisten etua vastaavan päätöksen tekemiseen. Tämä näkökohta on eräänlainen punainen lanka, joka tulee esille kunnallishallinnon kaikilla aloilla ja tasoilla. Luottamusmiesten aseman parantaminen tehokkaasti ei ole mikään yksinkertainen ongelma. Jos se sitä olisi, ei olisi mitään aihetta sitä kunnal-

lispoliittisessa ohjelmassa edelleen mainita. Eräs vaikeus tässä yhteydessä on aika. Riittävä perehtyminen esillä oleviin kysymyksiin ja jopa itse päätöksentekoon osallistuminen vaativat suurilla paikkakunnilla jo nykyään työpäivän mittaisia ajanjaksoja. Nimenomaan vasemmistopuolueiden luottamusmiehille tämä on ongelma. Heillä ei ole aina riittäviä mahdollisuuksia irroittautua varsinaisesta päivätyöstään, eivätkä he missään tapauksessa saa työnantajaltaan siitä rahallista korvausta. Tämän vuoksi kunnan on voitava tällainen korvaus suorittaa. Se ei ole periaatteessa luottamustehtävän luonteen vastaista. Päinvastoin se antaa reaalisen pohjan koko luottamusmiestoiminnalle.

Suuntaus kunnallishallinnon kehittämiseksi tulee vastaisuudessa olemaan kohti yksityistä kansalaista. Tämän suuntauksen edistämisen ohella on kuitenkin muistettava huolehtia myös olemassaolevien organisaatioiden kansanvaltaisten toimintamahdollisuuksien takaamisesta. Eräs tässä kohdin esille tullut kysymys on määrävähemmistökysymys. Onko kunnallisvaltuustoissa säilytettävä määrävähemmistöllä mahdollisuus estää yksinkertaisen enemmistön hyväksi katsomat päätökset vai ei? Määrävähemmistösäännöksen säilyttämistä kunnallislaissa on perusteltu sanomalla, että ilman sitä voitaisiin hätiköidysti tehdä päätöksiä, joiden taloudellinen vaikutus kohdistuu raskaana kuntalaisten jonkin laatuisen vähemmistön kannettavaksi. Suunnilleen näillä perusteluilla on kokoomuspuolue äskettäin ilmoittanut kannattavansa määrävähemmistösäännöksen säilyttämistä uudeksikin kunnallislaissa.

On selvää, että demokratia on vaativa hallintomuoto. Voisi sanoa, että todellinen demokratia on kaikkein vaativin. Se vaatii käyttäjiltään tietoa ja taitoa. Ei voitane kuitenkaan väittää, etteikö Suomessa kaikissa kansalaispiireissä vuonna 1972 olisi näitä ominaisuuksia riittävästi pystyäksemme päättämään itseämme koskevista asioista. Nimenomaan kunnallinen itsehallintojärjestelmä on maassamme erittäin vanhaa perua. Meillä on vuosikymmenien, tietyllä tavalla jopa vuosisatojen, kuluessa totuttu ottamaan kantaa kunnallisiin asioihin huomioiden päätösten kaikkinaiset taloudelliset ym. seuraukset. »Hätiköityjä» ratkaisuja ei liiemmälti tarvinne pelätä. Kokonaan eri asia tietysti on, ollaanko ratkaisusta sitä tehtäessä tai myöhemmässä vaiheessa yksimielisiä vai eikö. Siinä ei ole kuitenkaan kysymys mistään hätiköinnistä, vaan periaatteellisista näkemyseroista.

Tämän määrävähemmistösäännöksen olemassaolon meidän kunnallislaissamme ymmärtäisi kenties vielä jotenkin, jos määrävähemmistösäännös olisi sen laatuinen, että sillä voitaisiin ainoastaan lykätä asiaa vaikkapa yli seuraavien vaalien, joissa kun-

talaiset voisivat ilmaista omakohtaisen näkemyksensä ratkaisusta. Tällainen ei meidän määrävähemmistösäännöksemme kuitenkaan ole. Sen ainoa muoto ja vaikutus on estää kokonaisuudessaan, pysyväisesti, kuntalaisten enemmistön valitsemien edustajien tarkoituksenmukaiseksi katsoma päätös. Tämä ei ole ainaakaan demokratiaa.

Kun me korostamme valtaa, joka kuuluu viime kädessä kuntalaisille ja seuraavaksi heidän valitsemilleen luottamusmiehille, voimme ja meidän täytyy samalla korostaa myös vastuuta, joka heille kuuluu ratkaisujen taloudellisista ja muista seuraamuksista. Vain siten voimme taata todellisen kansanvaltaisen toiminnan tehokkaan kulun. Kunnallispoliittinen ohjelma toteaa-kin muun ohella edellä sanottuihin näkökohtiin vedoten, että määrävähemmistösäännös on kunnallislaista poistettava.

Nykyinen kunnallislakimme määrittelee kunnallisen tehtäväpiirin yleisesti varsin laajaksi. Sanotaanhan siinä näet tästä asiasta vain, että kunnan on hoidettava yhteiset talous-, järjestys- ja muut asiat. Toisin sanoen kunnalle kuuluu kaikki se, mitä sen jäsenistön etu vaatii. Tämä on aivan oikein. Näin on Suomessa asiat aina käsitelty. Mitä kuntalaisten etu vaatii, on sen sijaan kysymys, jonka sisältö on muuttunut ja tulee aina muuttumaan. Pelkästään teknillinen kehitys aiheuttaa muutosta. Kuntalaisten odotukset, vaatimukset, ovat kuntaan nähden tänä päivänä aivan toiset kuin 1940- tai vieläpä 1950-luvulla-kin. Ne ovat huomattavasti laajemmat. Tälle kehitykselle ei kunnallislaki sinänsä aseta mitään esteitä. Tehtäväpiirin laajuus ja sisältö ovat kysymyksiä, joiden kohdalla lainsäätäjä on todennut mahdolltomaksi luettelomaisen määritelmän esittämisen. Kuten sanottu, tämä on sinänsä hyvä ja aivan oikein. Tästä yleisestä määrittelytavasta aiheutuu kuitenkin myös haittoja. Se antaa mahdollisuuden lain soveltajalle tulkita säännöstä siten, että se ei aina tyydytä 1970-luvun kuntalaista. On täysin selvää, että nykyisin on kunnan mentävä ja päästävä menemään sellaisillekin aloille, jotka aikaisemmin ovat olleet yksityisen liike-elämän hoidossa (Puheenjohtaja: Aika!). Kunnallispoliittisessa ohjelmassa mainitaan tällaisina nimenomaan energiahuolto, rakennusalan yritystoiminta sekä vapaa-ajan palveluksiin liittyvä yritystoiminta. Ne ovat kuitenkin vain esimerkkejä, vaikkakin ehkä tavallisimpia tapauksia. Tärkeintä on, että hyväksymme periaatteen, jonka mukaan kunnan on hoidettava ja se voi hoitaa kaikkinaiset asiat, joissa kuntalaisten enemmistön etu vaatii kunnallishallinnollisia toimenpiteitä.

Kuten näistä kokousasiakirjoista voitte havaita, kunnallispoliittiseen ohjelmaan on sisällytetty monia käytännön toimintaan

liittyviä nimikkeitä. Ne ovat jokainen omalta kohdaltaan yhtä tärkeitä. Eräinä aikoina, eräissä kunnissa nousevat etualalle toiset, toisissa tapauksissa taas toiset kysymykset. Sen vuoksi nämä nimikkeet sos.-dem. puolueen kunnallispoliittisessa ohjelmassa on käsitettävä lähinnä esimerkeiksi, joiden valossa selvitetään linja, jota pitkin kulkien kuntalaisten perustarpeet tyydytetään ja käytännön asioihin haetaan kuntalaisten tahtoa kulloinkin parhaiten vastaava ratkaisu. Kun puoluekokous on linjat selvittänyt, siirtyy työ puolueen kantaa edustaville henkilöille pienimmän maalaiskunnan pienimmästä lautakunnasta lähtien aina eduskuntaan ja valtioneuvostoon saakka.

Kaikissa portaissa kunnallispoliittinen ohjelma pyrkii olemaan periaatteet selvittävä tienviitta. Tämän tienviitan johtava periaate on kansanvalta. Edellä sanotut ja itse ohjelmassa mainitut näkemykset ovat osia siitä laajassa mielessä. Yksityisen kuntalaisen informaatiotarpeen tyydyttämisellä, mielipiteen ilmaisemismahdollisuuksien kehittämällä, luottamusmiestajustelmän kehittämällä ja sen toimintamahdollisuuksien parantamisella voidaan päästä eteenpäin. Kuten alussa mainitsin, näihin periaatteisiin on jokaisella paikkakunnalla omatoimisesti annettava väri. On etsittävä ajankohtaisimmat kysymykset, joiden puitteissa näitä periaatteita sovelletaan ja niitä esitellään.

Ilmoituksia

Puheenjohtaja: Sihteeri esittää eräitä ilmoitusasioita.

Sihteeri: Pekka Raivio (Uudenmaan piiri) on hukannut edustajakorttinsa. Löytäjää pyydetään toimittamaan kortti puheenjohtajan pöydälle.

Sääntövaliokunta kokoontuu perjantaina klo 9.00 valiokunnalle varatussa huoneessa.

Valiokuntatyöskentely keskeytetään huomenna kello 12.00 tunnin ajaksi piirien neuvotteluja varten. Yleisistunto alkaa huomenna klo 15.00.

Meidän pikakirjoittajamme ovat pyytäneet edustajia aloitessaan puheenvuoronsa puhujakorokkeelta ilmoittamaan nimensä ja piirinsä.

Merkittiin.

Puheenjohtaja: Esityksen n:o 97 käsittely jatkuu.

Pertti Paasio (Turun et.piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kunnallispoliittisen ohjelman linjasta ja sisällöstä ei sinänsä ole sanottavana mitään kielteistä. Sen kannanotot ovat ilman muuta sosialidemokratian periaatteiden mukaisia. Sen si-

jaan voidaan kysyä, onko ohjelman laatu ja käytännön arvo sellainen, että sen olemassaolo on eduksi, nimenomaan siellä, missä käytännön kunnallispolitiikkaa tehdään. Tässä lienee lupa esittää eräitä varauksia. Ainakin epätasaisuutta ilmenee huomattavasti.

On todettavissa, että kunnan toimialueelta on poimittu vain joitakin keskeisiä aloja, mutta sellaiset alat kuin vapaa-aikapoliitiikka sosialidemokraattien kannalta erittäin tärkeä kansalaisi järjestöpolitiikka ovat kokonaan poissa tästä ohjelmasta. Voisin luetella muitakin, mutta ajan voittamiseksi säästän teidät siitä.

Toveri Paavola totesi, että on selvitettävä kunnallisdemokratian nimissä kuntalaisten tahto ja tätä varten on luotava erilaisia järjestelmiä. Olisin sitä mieltä, että on aivan liian vähän korostettu nimenomaan puoluejärjestöjen asemaa kuntalaisten tahdon välittämisen kanavana. Meidän on selvästi todettava, että edustuksellinen demokratia on nimenomaan ja lähtökohdiltaan sellainen, että se edellyttää puoluejärjestöjen toimimista kanavana niille, jotka haluavat äänestämistä tehokkaammin vaikuttaa päätöksen tekoon.

Tässä on puhuttu luottamusmiehen asemasta, mikä sinänsä on erittäin hyvä. Sehän on kunnallisdemokratian aivan keskeisiä kohtia. On jääty puolitiehen, kun on todettu, että suurimmissa kaupungeissa ei enää vapaa-aika riitä, vaan työaikaa on käytettävä. Väittäisin suoralta kädeltä, että sellaisen kaupungin kuin Tampereen kaupunginhallituksen luottamustoimiset jäsenet eivät millään nykysysteemin puitteissa ehdi perehtyä sellaisiin asioihin, joista heidän pitäisi tehdä ratkaisuja.

Olisi lähdeittävä kerta kaikkiaan siitä, että suurimmissa kaupungeissa on todettavissa, että esimerkiksi keskushallinnon piirissä juuri kaupunginhallitusten ja suurimpien lautakuntien luottamustoimisten jäsenten työtaakka on niin suuri, että meidän on siirryttävä järjestelmään, jossa näitä tehtäviä hoidetaan kokopäivätoimisesti ja täysipalkkaisesti. Kokemuksia tämäntyyppisistä systeemeistä on ulkomailta saatavissa. Vasta tällöin voidaan sanoa, että kaupunginhallituksessa todella tiedetään, mitä päätetään. Tällä hetkellä vain luullaan tiedettävän ja koetaan vaikuttamisen illuusio. Olen jättänyt asianomaisen valiokunnan sihteerille täsmällisen sanamuodon ehdotuksesta, joka sisältää tämän periaatteen perusteluineen.

Virkamiehen vallankäytöstä puhutaan paljon. Sen muodot ovat mitä moninaisimmat. Sen käyttöalueet on vuosikymmenien aikana hiottu, ja luottamusmiehen, voidakseen tehokkaasti käyt-

tää valtaansa yli virkamiesten, pitää tuntea esimerkiksi esityslistantekotekniikassa ilmenevät mahdollisuudet.

On syytä todeta, että nyt on kysymys asiasta, johon on kiinnitetty erittäin pinnallisesti huomiota. On lähdetty näistä uusista, sinänsä erittäin hyvistä järjestelmänmuutoksista, mutta nimenomaan kunnallistalouden hoidossa ilmenevät melko jokapäiväiset ongelmat olisi pitänyt kartoittaa huomattavasti syvällisemmin, jotta tästä olisi hyötyä. Sinänsä on täysin oikein ja välttämätöntä vaatia, että kunnallisvero on muutettava progressiiviseksi, mutta olisi jonkin verran hahmoteltava myös veroäyripoliittikkaa nykyisen systeemin vallitessa, sillä luulen, että porvarillinen eduskuntamme ei tähän verosysteemimuutokseen mielellään suostu.

Sitten eräs keskeinen vaatimus. Olisi saatava syntymään selvä nähtävissä oleva yhteys hyväksymiemme ohjelmien ja sitten tehtyjen päätösten valossa. Kelvoton tässä on esimerkiksi nimenomaan liikennepoliittikka, jossa sosialidemokraattinen puolue jo varsin pitkään on havainnut tulevat ja olemassaolevat ongelmamme yhteiskunnalliselta kannalta ja hyväksynyt erittäin edistyksellisiä kannanottoja, mutta kuitenkin sosialidemokraatit kunnissa päättävissä elimissä ovat jatkuvasti hyväksymässä näiden ohjelmien kanssa täysin ristiriidassa olevia kannanottoja ja nimenomaan johtamassa osaltansa yhteiskuntaa epäsocialidemokraattiseen suuntaan. Pitäisi todeta, että kun me puoluekokouksessa lyömme puolueohjelman lukkoon, se koskee esimerkiksi kaupunginjohtajia, jotka ovat socialidemokraatteja, ja siitä olisi todella piiritoimikuntien ja kunnallistoimikuntien kyettävä pitämään huolta.

Luulen, että meidän ei kovin pitkälti kannattaisi näissä ohjelmissa langeta sellaiseen kielenkäyttöön kuin »pyrimme lähestymään yksityistä ihmistä». Kyllä -meidän pitäisi lähteä siitä, että myös kunnallispolitiikassa johtotähtenäimme on työväenluokan etu eikä mikään hämärä »ihminen» yksilökeskeisyydessään.

Kaiken kaikkiaan tästä kriittisyydestä huolimatta totean, että kunnallispoliittinen ohjelma on erittäin tervetullut lisäys ja sellaisenaan varsin hyvä.

Riitta Järvisalo - Kanerva (Hämeen pohj.piiri): Tove-ri puheenjohtaja. Pertti Paasio sanoi jo osan siitä, mitä minä tässä ajattelin sanoa. Puuttuisin tässä enää vain muutama, lähinnä yksityisiin kohtiin.

Tässä ohjelmaesityksessä todetaan, että luottamusmiesten asemaa on vahvistettava. Eräänä keinona todetaan, että luottamusmiesten työajan menetykset korvattaisiin kuntien taholta. Näkisin, että siinä ongelmassa, mistä tässä on kysymys, ei tovereita

suinkaan pelasteta rahalla. Puutun tähän kohtaan, en oikeastaan omasta kokemuksestani, vaan tovereitteni kokemuksesta ja voin todeta, että kulkipa tässä raha miten tahansa, niin kun äitiyslomaansa odottava aktiivisesti "puolueltoimintaan osallistuva nainen on esimerkiksi kaupunginvaltuutettu, hän on yksityisen työnantajan kauhistus. Tässä ei ole kysymys pikkurahasta, vaan asenteista.

Tässä puhutaan myös alueneuvostoista ja todetaan, että niille on annettava oikeus itsenäisiin päätöksiin. On vaikea kuvitella, kuinka tämä asia käytännössä toteutetaan. Kuitenkin edellyttäisin, että mikäli sellaiseen järjestelmään mennään, näille alueneuvostolle annettaisiin vähintäinkin sellainen valta, että kaupunginhallitukselle — kaikista Pertti Paasion mainitsemista pulonkauloista huolimatta — annettaisiin velvollisuus välittömästi tutkia näiden alueneuvostojen esitykset. Se on ilmeisesti ainoa tapa, millä niistä tulee jotakin muuta kuin pieniä kunnallispoliittisia aluekerhoja.

Tässä esityksessä todetaan myös, että kunnasta on tehtävä mallityönantaja. Vaikka yhdyn siihen, mitä otsikon alla todetaan, ehdotan, toveri puheenjohtaja, että tämä otsikko ja se, mitä sen alla on, poistetaan siksi, että me sosialidemokraatit pyrimme tasa-arvoon, ja minusta on kohtuutonta, että kunnan palveluksessa olevilla on paremmat edut ja paremmat työolosuhteet kuin muilla työtätekevilla. Nähdäkseni tässä mainitut asiat on otettava esille siinä kohdassa, missä me puhumme työpaikkademokratiasta. Näin ollen ehdotan, että tämä kohta poistetaan.

Paavo Sinkka (Hämeen pohj.piiri): Pyydän kannattaa toveri Riitta Järvisalo-Kanerva esitystä sivulla 312, Kunta mallityönantajaksi. Meillähän nyt jo tiedetään, että esimerkiksi sosiaalinen turva jakaantuu tässä maassa hyvin paljon sen mukaan, mitä työtä tekee ja kenen työtä tekee. Sen tähden tämä huomautus tällä kohtaa on hyvin paikallaan silloin kun pyritään tasa-arvoon. Kannatan Järvisalon ehdotusta.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Tämän asian kohdalla on jätetty kaksi ehdotusta. Toinen on Heikki Koski, joka haluaa tähän eräitä muutoksia. Tämä lähetetään tämän käsiteltävänä olevan asian mukana valiokuntaan.

Samoin samaan asiaan, tähän esitykseen 97, myöskin haluaa lisäehdotuksen Kalevi Vatanen. Tämä lähetetään myöskin valiokuntaan.

Selonteko myönnettiin oikeaksi ja asia lähetettiin verotus- ja kunnallispoliittiseen valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Näin ollen esitys n:o 97 on tässä vaiheessa tullut loppuunkäsittellyksi.

Veropolitiikan suuntaviivat

Puheenjohtaja: Seuraavana on asia 9®, Veropolitiikan suuntaviivat.

Keskustelu:

Kauno Vuorenpää (Hämeen pohj.piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät ystävät. Puoluetoimikunnan esitys »veropolitiikan suuntaviivat» puuttuu myöskin maatalousverotuksen epäkohtien korjaamiseen. On totta, että epäkohtia on olemassa ja niitä on korjattava, mutta miten tätä melko uutta lakia jälleen korjataan? On tarkoin harkittava, etteivät korjaukset jälleen jonkin ajan kuluttua ole todettavissa virheellisiksi ja mennään jälleen ojasta allikkoon!

Vaalien alla puolueen taholta levitettiin lehtistä »Hölmöläisten touhua», levitettiin jopa maaseudullekin. Todennäköisesti tämän lehtisen aikaansaajat luulivat maaseudun pienviljelijöitä niin hölmöläisiksi, etteivät he enää olisi muistaneet, minkä puolueen edustajien taholta oltiin erikoisen äänekkäitä saamaan aikaan uutta maatalouden verolakia sellaiseksi, mikä siitä sitten tulikin, toisin sanoen siitä tuli fiasko, jossa annetaan niille, joilla ennestään on, ja otetaan niiltä, joilla vähän on.

Puolueessamme kuunnellaan tarkoin professorien ja muiden tiedemiesten ääntä pienviljelijäinkin kysymyksissä ja ollaan valmiit menemään maatalousuudistuksissa jopa Ruotsin edelle, mutta unohdetaan samaan aikaan, että toistaiseksi meillä on pienviljelijöitä, jotka elävät vaikeissa olosuhteissa. Ehkä Niskasen elokuva Surmanluodeista ja Me-lehden askeinen hyvä artikkeli maaseudun ihmisistä hieman on antanut ajatteleminen aihetta myöskin meidän puolueemme jäsenistölle, mutta todennäköisesti nämäkin aiheet hyvin pian jälleen unohtuvat.

Kun meidän puolueemme puuttuu maatalouden verokysymyksiin ja yleensäkin maaseudun ja pienviljelijäkysymyksiin, olisi aiheellista, että näissä kysymyksissä joskus kysyttäisiin myöskin niiden ihmisten ääntä ja mieltä, jotka jokapäiväisessä elämässään joutuvat näiden asioiden kanssa tekemisiin. Meillä on tunnetusti olemassa asiantuntijoita, jotka puhuvat pienviljelijäin ja maaseutua koskevista asioista vaalien alla jopa ystävällistä ilmettä näytellen, mutta valitettavasti useimmat näistä asiantuntijoista ovat asfalttivilj eli joita. Puolueen puheenjohtaja Paasio sanoi muutama viikko sitten Turussa puolueen maaseutuvaltuus-

kunnan kokouksessa, että tässä puolueessa olisi enemmän kuultava myöskin tavallisen ihmisen ääntä. Näin mielestäni olisi tapahduttava myöskin maaseutua ja pienviljelijöitä koskevissa kysymyksissä ja myöskin näissä maatalouden verotusasioissa.

Paavo Sinkka (Hämeen pohj.piiri): Pyydän yhtyä toveri Vuorenpään edellä esittämiin ajatuksiin maatalouden verotuksesta. Voin samalla kertoa, että olen yksi niitä jääräpäitä, jotka aikoinaan puolueen kaikissa tilaisuuksissa, missä pönttö oli, menin pönttöön ja sanoin, että maatalouden verotuksen uusimiseen sillä pohjalla ei pitäisi mennä. Minä valitan, että olin oikeassa. Nykyisin myönnetään, että asia on näin.

Jottei samanlaista virhettä syntyisi, niin minä nyt tällä hetkellä varotan, hyvät toverit, siitä pyrkimyksestä, joka näyttää jälleen olevan vallalla, että metsien verotus pitäisi saada samantaiseksi kuin maatalouden verotuskin, siis metsien myynnistä verotettavaksi. Minä en halua puuttua tässäkään — eikä aika eikä paikka ole sopiva — juuri siihen, että kuinka paljon verosta pitää verottaa, mutta haluan puuttua siihen, että millä tavalla sitä verotetaan. Jos nyt mennään saman intoilun mukaan kuin maatalouden verotuksessakin, niin hyvät toverit, me vapautamme jälleen varakkaiden ihmisten metsätkin kuten pellot yhteiskunnalle maksamasta veroa.

Onhan selvää, että niin hyvin organisoitu joukko, kuin metsänomistajapiirit ovat, niillähän on omat metsänhoitoyhdistyksensäkin, ammattimiehensä: jos tuollainen laki syntyy, ovat jo kouluttaneet sitä varten valvojakunnan. Esimerkkinä voidaan mainita, että jos on joku vauras maalaiskunta, siellähän metsänhoitoyhdistys voi järjestää niin, että kaikki myyvät samana talvena metsää koko kunnan alueelta. Kaikki yhtiöt maksavat tällaisesta yhteishankinnasta huomattavasti enemmän kuin hajaltaan suoritetuista ostoista. Kunnan verotettavat tulot nousevat ja tulee paljon metsänmyynnistä rahaa. Mutta viiteen kuuteen vuoteen siellä kunnassa ei sen jälkeen myydäkään mitään metsää, koska siellä jn järjestetty tällainen yhteismyynti usean vuoden ajaksi. Silloin kun myydään, laskee veroäyri. Kun ei metsää myydäkään muutamaan vuoteen, palkallaan elävät maksavat huomattavasti kohonneen veroäyriin.

Minä esitän asianomaiselle valiokunnalle esitettäväksi, että se harkitsee tarkkaan tällaisen asian esilleottamista, jottei metsäverotuskysymyksessä tehtäisi toista samanlaista kömmähdystä kuin tehtiin maatalouden verotuksessa, maatalouden verotus tosin tehtiin yhdessä se tyhmyys, mutta me sosialidemokraatit olemme saaneet siitä syyt.

Olavi Nieminen (Satakunta): Toveri puheenjohtaja. Ar-

voisat kokousedustajat. Täällä kokouksen aikana on tuotu esille ja perusteltu, että tämä yhteiskunta olisi muuttunut ja olot olisivat meidän maassamme muuttuneet. Joskus tuntuu siltä, että onkohan asiat tällä tavalla kuitenkin ainakaan tältä kohdin, kun katselee tätä yhteiskunta- ja veropolitiikan suuntaviivat kohtaa 2 täällä viimeisessä kappaleessa, jossa puhutaan veroluontoisista maksuista. Meillä on tänään 1970-luvulla käytössä vaivaisvero, köyhäinsadannes, joka on peräisin 1600-luvulta ja joka merkitykseltään on niin vähäinen, että sillä ei ole käytännön merkitystä. Mm. viime viikolla suorittaessani erästä maksuerää, se oli 3 penniä. Vaivaisverolla ei kuntain taloudessa ole mitään merkitystä ja minä ehdotan asiaa sen laajemmin perustelematta, että täällä puoluetoimikunnan ehdotuksessa, kun todetaan tämä asia, että tämä vanhin vielä kannettava veronluontoinen vero, ns. köyhäinsadannes, että tämän toteamisen lisäksi luovutaisiin tästä veronluontoisesta maksusta ns. köyhäinsadanneksen kantaminen viipymättä lakkautetaan. Mielestäni jo 1970-luvulla on aika päästä tästä ja meidän tulee se myöskin selvästi sanoa.

Täällä on kaksi edellistä puhujaa puhunut maatalouden verotuksesta. Minäkin omalta kohdaltani tunnen sitä jonkin verran ja sanoisin, että nyt ei pitäisi ihan niin sanoa, että se on kokonaan epäonnistunut. Kyllä kai ymmärrämme nykyistä kehittyntä ja erikoistunutta maataloutta, että kyllä kirjanpito- ja muistiinpanomerkintöihin pohjautuva verotus on nykyään se verotus, mikä tulee olla käytännössä eikä suinkaan pinta-ala. Mutta meidän tulee tätäkin verotusmuotoa kehittää, että siinä olevat epäkohdat, ne pienviljelijöihin kohdistuvat epäoikeudenmukaisuudet korjautuvat.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Tähän asiaan on Jyränki Helsingin piiristä jättänyt kirjallisen muutosehdotuksen, joka lähetetään myöskin valiokuntaan.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Esitykset 99—101 lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Esitys 102.

Puheenjohtaja: Siirrytään asiaan 102. Ei ole pyydetty puheenvuoroja, mutta täällä on jätetty, Vatanen on jättänyt muutosehdotuksen, joka lähetetään tämän asian 102 kohdalla myös valiokuntaan.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Jako- ja manttaalikuntien lopettaminen

Puheenjohtaja: Siirrytään asiaan 103.

Keskustelu:

Erkki Häkkinen (Mikkeli): Toveri puheenjohtaja. Tämän päivän Demarissa oli uutinen, joka koskee hallituksen esitystä eduskunnalle manttaalikuntalaitoksen lakkauttamiseksi. Siltä varalta, että tämä esitys ei johda tuloksiin eduskunnassa, ehdotan, että puoluekokous velvoittaa puolue toimikunnan ja eduskuntaryhmän ottamaan hallitusohjelmaan lain manttaalikuntalaitoksen lakkauttamisesta seuraavissa hallitusneuvotteluissa muiden puolueiden kanssa. Kun hallituskumppanien kädet näin sidotaan, eivät he voi äänestää tätä lakia silloin yli vaalien. On suurelle puolueelle häpeäksi ja heikkouden osoitus, ellei tätä epäoikeudenmukaista ja pienviljelijöitä rasittavaa pakko jäsenveroa MTK:lle saada poistetuksi viimeinkin. Pienviljelijät odottavat puolueen aktiivisia toimenpiteitä tässä asiassa. Onko se demokratiaa, kun pienviljelijät pakotetaan tukemaan MTK:n toimintaa?

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Asia lähetetään valiokuntaan.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Esitykset 104—109 lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Näin on tämä kohta tässä vaiheessa loppuunkäsitelty.

Esitys 110.

Siirrytään järjestöasiain valiokunnan esitykseen 110. Pertti Paasio Turun eteläinen (Paasio: Luovun.). Pertti Paasio luopui.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Esitys 111.

Puheenjohtaja: Siirrytään asiaan lill. Tällä kohdalla on sihteerillä ilmoitusasia.

Sihteeri: Hyvät toverit. Tästä on jo ilmoitettu, että esitys 111 ei ole Jyväskylän Työväenyhdistyksen esitys, vaan yksityisen puolueen jäsenen Kalervo Varjan oma esitys.

Keskustelu:

Aatos Virtanen (Satakunta): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit. Esitys, joka sisältää ehdotuksen uuden periaateohjelman laatimiseksi sekä perustelut periaateohjelman muutostarpeelle, on muodollisesti tarkasteltuna oikeaan osunut pyrkimys. Periaateohjelmat ovat ihmisten tekemiä ja näin ollen myös ihmisten muutettavissa. Periaateohjelmaan vaaditaan muutosta esityksen mukaan seuraavien väittämien perusteella.

1. Kapitalistisessa talousjärjestelmässä ei ole riistoa.
2. Luokkataisteluasenne on heikentynyt.
3. Sosialismin soveltumattomuus kehittyneeseen kapitalistiseen talousjärjestelmään.
4. Sosialismin siirtymisen halu on pieni.

On tietysti otettava huomioon se, että riistolle, luokkataisteluasenteelle, sosialismille ja halulle voidaan antaa hyvin epätasallinen ja sekava ja jäsentymätön kuva. Olennaista on kuitenkin se, että esityksessä olevat perustelut riiston, luokkataisteluasenteen, sosialismin ja siirtymishalun kohdalla ovat pinnallisia, virheellisiä, planeetallamme tapahtuvaan todellisuuteen nähden valheellisia, historialliseen kokemukseen vastaamattomia.

Tarkastelen lyhyesti jokaista tekijää.

1. Kapitalistisessa talousjärjestelmässä ei ole riistoa: Riisto kohdistuu kuitenkin tänä päivänä ihmiseen joko välittömästi tai välillisesti. Tästä kertoo työkyvyttömyysiän aleneminen useilla keskeisillä ammattialoilla. Siitä kertoo työtaturmien lukuisuus. Siitä kertoo henkinen paine. Ja on muitakin ongelmia, jotka vain lisääntyvät ja laajenevat ja jotka kumpuavat koko länsimaisen kapitalismin keskuksesta. On lisääntyvää luonnon riistoa, joka väijäämättömästi saastuttaa maata, ilmaa ja vesistöjä ja köyhdyttää luonnonvaroja.

Riisto kohdistuu ihmiseen, sillä ihminen on luonnon osa. On lisäksi muita haitallisia asioita. On huumausongelmia, on kasvavaa rikollisuutta, on väkivaltaa ja kansainvälisesti ajatellen sotaa ja sodan uhkaa, ja nämä kaikki ovat heijastumia yhteiskuntajärjestelmän perusteista.

2. Luokkataisteluasenne on heikentynyt: Nykyinen tieteellisteknillinen vallankumous tunkeutuu myös yhteiskunnalliselle alueelle. Tieteellisteknillinen vallankumous kiihdyttää myös kapitalismin puitteissa tuotannon yhteiskunnallistamisasteen huomattavaa kohoamista, koska esim. suurimpia tieteellisteknillisiä suunnitelmia ei toteuteta vain konsernien vaan myös yleiskansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Tämän tunnusmerkkeinä ovat monopolisoituminen. Se ilmenee kaupallisena yhdentymispyrkimyksenä, kaupan ketjuuntumisena, trustiutumisena, fuusioitumisena, taloudellisen vallan keskittymisenä. Tätä ilmiötä kutsutaan lyhyesti kapitalismin imperialismin kaudeksi, joka on kapitalismin korkein aste.

Huolimatta tästä kehityksestä, huolestuneisuus, epärointi ja epävarmuus olivat 1960-luvun kapitalismin ominaispiirteet, eikä tarvitse olla profeetta ennakoidakseen sen, että vaikeudet vain voimistuvat ja voimistuvat. Tästä kertoo tilastotietojen kylmä kieli. Tämä johtopäätös seuraa kapitalistista taloutta käsittele-

vistä vakavista kirjoista, sanoma- ja aikakauslehtien artikkeleista. Tästä osoituksena on koko länsimaista kohdannut todellisuus, valuuttakriisit, arvopapereissa tapahtuneet muutokset, länsimaita pyyhkäisseet lakkoaallos, rajut yliopistolevottomuudet, sodanvastaaiset mielenosoitukset.

IMO-luvun lopulla oli ominaista se, että kapitalistiseen maailmanjärjestelmään kuuluvissa maissa alkoi toinen toisensa jälkeen kehitettyä kärkeviä yhteiskuntapoliittisia kriisejä.

1060j-luvun sosiaaliset selkkaukset eli sosiaaliset taistelut eli lakot ovat kumonnet porvarillisreformistiset aivottelut palkansaajien passiivisuudesta ja »porvarillistumisesta».

Vuosina 1960—1968 kehittyneissä kapitalistisissa maissa käytyyn lakkotaisteluun osallistui kaikkiaan noin 300 milj. ihmistä. Tämä on kaksinkertainen määrä verrattuna edeltäneeseen 14 vuoden aikaan eli 1946—1960i

Tämä on osoitin, joka näyttää sen, että työn ja pääoman välillä on sovittamaton ristiriita. Tämä ristiriita vallitsee tietysti myös Suomessa. Tämä on totuus ja vain totuus.

S. Sosialismin soveltumattomuus kehittyneeseen kapitalistiseen talousjärjestelmään: Sosialismi- talous ja yhteiskuntajärjestelmänä on rationaalinen eli järkevä ja tulee vääjäämättömästi kapitalistisen talousjärjestelmän tilalle. Tieteellistekniillinen kehitys ja siihen liittyvä monipuolinen koulutus ovat päävipusimet muutokseen, joka on tapahtuva. Sosialidemokraateilla on oleva erittäin tärkeätä se, millainen on sosialismin kokonaissisältö.

4. Sosialismiin siirtymisen halu: Kun ihmisen tietoisuus yhteiskuntaelämän keskeisiin muutoksiin tulee yleiseksi, on tästä seurauksena muutospaine nykyisen yhteiskuntajärjestelmän muuttamiseksi. Tärkeätä tässä on kuitenkin se, että muutoksiin on perussyynä ihmisten tietoinen toiminta. Niin kuin ihminen käyttää aseenaan luonnontiedettä luonnon ymmärtämiseksi, valloittamiseksi ja muuttamiseksi saavuttaakseen vapauden luonnosta, on ihmisen käytettävä aseenaan systemaattista tietoa yhteiskunnasta eli yhteiskuntatiedettä, jotta hän voi ymmärtää yhteiskuntaa ja muuttaa sitä.

Edellä olevasta seuraa, että nykyistä periaateohjelmaa tulisi muuttaa siten, että siitä poistettaisiin sosialisoinnin ehdollisuus, sillä sosialismi tavoitteena nykyisessä periaateohjelmassa on selkeästi määritelty. Periaateohjelman sisäinen ristiriitaisuus on tavoitteen ja tavoitteeseen johtavien keinojen välillä on poistettava. Viime aikainen ideologinen kehitys antaa toiveita siitä, että pyritään yhteiskunnassa ilmenevien epäkohtien korjaamisen lisäksi kiinnittämään huomiota itse perussyihin, ts. tarvitaan

enemmän sosialismia. Työväenliike palaa alkujuuriinsa. Kii-toksia! (suosionosoituksia).

Armas L a h o n i i t t y (Turku eteläinen): Toveri puheenjoh-taja, arvoisat puoluekokousedustajat. Ensin alkuun kun näin tä-män esityksen tässä puoluekokouskirjassa, onneksi osoittautui, ettei se ollut Jyväskylän Työväenyhdistyksen, vaan yksityisen henkilön esitys, ajattelin, että tässä on tapahtunut arvoisella yh-distykselle pieni erehdys, nim. että tämä esitys onkin tehty vää-rän puolueen puoluekokoukselle, sillä tämä olisi ilmeisesti pitä-nyt tehdä liberaalisen kansanpuolueen puoluekokoukselle, siksi puhtaasti se noudattelee sen periaatteellisia linjoja.

Toisaalta ilmeisesti tässä on eräs niistä pienistä yrityksistä, joista toveri Kiuru kokouksen alussa mainitsi, nim. sen kaapin tönäisemisestä sinne keskiviivan oikealle puolelle, ehkä aivan oikean laidankin ohi. Joka tapauksessa esitän, että tämä aloite sellaisenaan hylätään. Sen sijaan keskustelu periaateohjelmasta, sen sisällöstä ja luonteesta on aina tervetullut, mutta sitä ei ymmärtääkseni, kuten edellisestä puheenvuorosta kävi ilmi, saa missään tapauksessa lähteä siirtämään siihen suuntaan kuin ky-seinen esitys osoittaa. Jos vedotaan siihen, että meillä on oikeal-la puolella äänestäjiä ja tämän takia meidän pitäisi luopua puo-lueen periaateohjelmasta ja siitä perinteestä, nimenomaan sosia-listisesta maailmankatsomuksesta ja sosialistiseen päämäärään pyrkivästä politiikasta, joka työväenliikkeen perinteenä ja ym-märtääkseni edelleenkin käyttökelpoisena on ollut, se merkit-see kyllä työväenliikkeelle koko sen olemassa olon kieltämis-tä. Samalla voitaisiin todeta, että meillähän oikeastaan jo on ky-seinen puolue olemassa. Turha on sosialidemokraattista puoluet-ta muuttaa liberaaliseksi kansanpuolueeksi. Siis ehdotan tämän ehdotonta hylkäämistä!

E e r o L i n d h o l m (Pohjois-Häme): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tämä esitys, joka on numerolla 111 painettu tän-ne puoluekokousesityksiin, on sellaista luokkaa, että sitä luki-essaan ei tiedä itkeäkö vaiko nauraa. Joka tapauksessa toteaisin saman kuin edellinenkin puhuja, että tämä esitys sopisi paremmin jonkin porvarillisen puolueen puoluekokouksen käsiteltäväksi kuin sosialidemokraattisen puolueen, jonka koko toiminta pe-rustuu sosialistisille periaatteille.

Ihmetystäni herättää puoluetoimikunnan antama lausunto, jo-ka on mielestäni varsin mieto ottaen huomioon ne lausunnot, joita on annettu erilaisista esityksistä ja kannanotoista, joiden on tulkittu olevan liian vasemmistolaisia. Esitykseen, joka täh-tää koko puolueen toiminnan pohjan romuttamiseen, olisi mie-lestäni pitänyt löytyä hiukan terävämpää tekstiä myös puolue-

toimikunnan lausuntoon. Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että tuota lausuntoa pitäisi silloin, kun tästä asiasta päätöstä sorvataan, täydentää niin, että vastaisuudessa tulisi valvoa jäseniä puolueeseen otettaessa sitä, että on noudatettu sääntöjen pykälää, jossa todetaan, että sosialidemokraattisen puolueen jäseneksi voi liittyä henkilö, joka muiden edellytysten lisäksi on hyväksynyt puolueen säännöt ja periaateohjelman. Puoluetoimikunnan lausunnossa pitäisi esiintyä myös se, että tulevaisuudessa pitäisi puoluetoimikuntaa kehoittaa valvomaan, että puolueeseen jäseniä otettaessa pitäisi valvoa myös se, että ovat hyväksyneet todella puolueen säännöt ja periaateohjelman.

Lopuksi esitän mielipiteenäni sen, että meidän tulee entisestäänkin terävöittää keskustelua puolueen jäsenistön keskuudessa siitä, mikä on oikeudenmukaisuutta, minkä avulla oikeudenmukaisuuteen pyritään, mikä on voimakkaamman oikeutta, minkä puolueen tehtävänä tässä maassa on pyrkiä voimakkaamman oikeuden yhteiskuntaan, ja sitä kautta me saamme sitten tulevassa puoluekokouksessa käsitellä demokraattisen sosialismin toteuttamiseen tähtääviä esityksiä.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: Asia. lähetetään valiokuntaan.

Esitys 111 lähetettiin järjestöasiain valiokuntaan.

Sos.-dem. presidenttiehdokas 1974

Puheenjohtaja: Seuraava asia 112. Järjestävä valiokunta ehdottaa, että se lähetetään menettelytapavaliokuntaan. Tästä aikaisemmin täällä jo keskusteltiin.

Kohta lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

SDP:n erillisohjelmien toteuttaminen

Puheenjohtaja: Asia lähetetään valiokuntaan.

N:o 113.

Lähetettiin.

Ohjekirjanen SDP:n tavoitteista

Puheenjohtaja Asia 114!

Keskustelu:

Seppo S a h e r m a (Kymen piiri): Hyvää iltaa, virkeät sosialistit! Aloitan näin, vaikka tiettävästi täälläkin on henkilöitä, jotka eivät lue itseään enää tai eivät ole ehkä koskaan lukeeneetkaan itseään socialisteiksi. Puhun myös socialismista, koska siinä kiteytyy puolueemme peruseriaate, olkoonkin, että se aika ajoin on tuntunut unohdetun.

Nimekkäätkin puoluetoverit ovat useissa yhteyksissä halunneet antaa kuvan, että socialidemokratiasta puhuminen kyllä riittää. On tarpeetonta sen yhteydessä mainita socialismia. Tämä sisältää ajatuksen, jonka mukaan socialidemokratia olisi jotakin aivan muuta kuin socialismi. Tämä on mielestäni väärä käsitys, vaikka jossakin määrin olen ollut ymmärtävinäni siihen johtaneita syitä. Varsinkin vanhemmat puoluetoverit viittaavat helposti ns. kansandemokratioihin, jotka ovat saattaneet antaa aihetta monenlaiseen epäilyyn siitä, kuinka demokraattisia ne ovat verrattuna meidän omaan poliittisesti demokraattiseen järjestelmäämme. Vertailtaessa tulee kuitenkin muistaa, että yleisesti tunnustetaan jo olevan monia toisistaan poikkeavia teitä socialistiseen yhteiskuntajärjestelmään. Meillä suomalaisilla on oma mahdollisuutemme luoda socialistinen yhteisömmme.

Mainitsemani vertailu lienee eräs syy siihen, että sdp:läiset ehdokkaat ovat joitakin harvoja poikkeuksia lukuunottamatta yleensä kaihtaneet puhumasta esim. sellaisesta hyvinkin käyttökelpoisesta termistä kuin demokraattisesta socialismista. On tietysti sekin mahdollisuus, että periaatteet on jätetty silloin vähemmälle, kun on haluttu kalastella ääniä hoipertelevilta oikeistoaineksilta.

Kolmantena tekijänä vaiteliaisuuteen tässä suhteessa on saatanut olla ehdokkaiden aatteellinen laiskuus selvittää valitsijakunnalle puolueen päämääriä. Ehdokkaat ovat lähteneet siitä, että kuulijat eivät kuitenkaan välitä ideologisista kysymyksistä, joten on parempi puhua jostakin kouraantuntuvasta: taloudellisesta kasvusta, joka aina tuntuu viisaalta, elintasosta, joka alituisen ja iankaikkisen kasvun johdosta sitten aina vain levenee, toivon mukaan siellä alapäässäkin joskus!

Ne muutamat harvat — ja haluan sanoa rohkeat — jotka puolueen piirissä ovat olleet huolestuneita puolueen jäsentenkin poliittisesta luokkatiedottomuudesta, on kiireesti leimattu jollakin epäilyttäväksi tekevällä merkinnällä: ovat radikaaleja siinä yleisessä eli huonossa merkityksessä, tietysti pälkäneläisiä tai muita sellaisia. Näitä leimaajia tuntuu olevan omassa puolueessakin aivan tarpeeksi. Lisäksi heillä on monenlaisia avainasemia, ainakin toistaiseksi.

Palautan mieliin esim. sen mielestäni omituisen menettelyta-

van, että puolueuuvoston oikeistohenkiseksi väitetty puheenjohtaja ja entinen huippukommunisti, nykyisin Tampereella asuva sosialidemokraatti, antavat artikkelisarjoja valtakunnan porvarilliselle pääaikauslehdelle, joka näin saa oivallisen tilaisuuden saattaa SDP:n ideologiasta huolestuneet puoluejäsenet todellakin outoon valoon.

En halua kiistää kummankaan mainitsemani henkilön tietämystä tai kokemusta, mutta mitä viedä näitä asioita naapuriin, kun ne omassakin piirissä voisivat toimia ärsykkeenä.

On todella välttämätöntä, että aatteellinen koulutus ja keskustelu käynnistetään mahdollisimman pian, kuten puoluetoimikuntakin diplomaattisesti antaa ymmärtää vastatessaan Kalevi Varjan esitykseen, jonka mukaan puolueen periaateohjelmasta poistettaisiin maininta pyrkimyksestä sosialismiin. Kuten kaikesta edellisestä ilmenee, kouluttajille löytyy työkenttää. Mutta mahtaakohan meillä olla kouluttajia? Käytännössä voisivat sosialidemokraattiset ehdokkaat jo ensi vaaleissa ottaa tunnukseensa demokraattisen sosialismin. Sitä ennen tämä termi olisi selkeästi analysoitava ja kansanomaistettava sisällöltään. On tuotava esille, minkälaista sosialismia suomalaiset sosialidemokraatit haluavat Suomeen, vai olemmeko me jo tavoitteessamme. On korostettava, että siirtyminen sosialismiin ei tulisi poistamaan nykyistä poliittista moniarvoisuutta eikä myöskään merkitsisi taantumaa jo saavutetusta elämäntyylistä. Mutta se merkitsisi yhteiskuntaa, joka olisi nykyistä saalistus- ja kilpailuhenkeä uhoavaa yhteiskuntaa inhimillisempi, lämpimämpi, oikeudenmukaisempi ja tasa-arvoisempi. On selitettävä, että jo sosialismin käsitteeseen sinänsä kuuluu demokratia, joten sitä ei välttämättä tarvitse korostaa erikseen.

Mikäli nyt niin kummallisesti kävisi, että puolue jossakin vaiheessa hylkäisi sosialistiset tavoitteensa, voidaan ainakin kahta tulosta pitää varmana: SDP:stä muodostuu liberaalinen kansanpuolue no 2, mitään sanomaton aatteeton ryhmittymä vailla ideologista perustaa ja SKDL:ään virtaa koko joukko sosialismista kiinnostuneita ja innostuneita nuoria ihmisiä, kuten jo on tapahtunut liiankin paljon.

Socialismista puhuttaessa vastustajiemme valttikysymyksenä on aina ollut, missä se teidän mallimaanne oikein on. Kysymys on usein vilpiton, joskus myös ovelasti hymyillen esitetty, mutta siihen voidaan vastata (jos olemme luokkatietoisia): tuskin sitä vielä onkaan, mutta mikä estäisi meitä kehittämästä Suomesta sellaista. Ollaksemme rehellisiä niin itsellemme kuin toisillekin meidän tulee kuitenkin muistaa, että tavoitteeseen päästään vain entistä laajemmalla vasemmiston yhteistyöllä.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Asia lähetettiin järjestöasiain valiokuntaan.

Esitykset 115—119 lähetettiin valiokuntaan.

SDP tukemaan urheilun valtakunnallista eheyttämistä

Keskustelu:

Aarne Vuorio (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Järjestöasiain valiokunnan sarkaan kuuluvissa asioissa on muutama esitys, joihin olen yhtäaikaaisesti pyytänyt puheenvuoroa. Ne ovat esitykset 120—124. Voinen tulkita ne kaikki yhtä aikaa.

Tässä ei ole mitään sanomista niihin esityksiin, jotka koskevat työväenliikkeessä, tässä tapauksessa työväen urheilupolitiikassa TUL — TUK yhtenäisyyden palauttamista, mutta viimeisenä on esitys 124, jossa mainitaan, että TUK on lakkautettava. Tämä ei suinkaan palvele Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen periaateohjelmia eikä mitakaan kannanottoja, koska tässä kajotaan demokratiaan. Meillähän on kokoontumisvapaus ja järjestäytymisvapaus. Tällä tavoin ehdotan, että ei ainakaan tätä asiaa oteta käsittelypohjaksi. Täällä aikaisemmin yleiskeskustelussa esitti Keski-Suomen edustaja Halonen, että heidän piirisään tuo TUK:n puuha on varsin vähäistä, joku pari seuraa, mutta Tampereella piiritoimikunnan jäsenenä voin sanoa, että TUK:n toiminta on tämänkin vuoden aikana ollut noususuunnassa, joten yhdyin niihin esityksiin, missä keskustellaan yleensä työväenliikkeen yhtenäisyyden palauttamisesta.

Väinö Pässilä (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Puutun muutamin sanoin työväen urheilutoimintaan nimenomaan siltä osin, kuin se koskee kasvatuksellista puolta. Työväen urheiluliike on aina ollut tärkeä osa työväen nuorisokasvatustoimintaa. Porvarillisen ideologian ja porvarillisen arvomaailman vastapainona voimakas ja yhtenäinen työväen urheiluliike on edelleen välttämätön sosialististen aatteiden ja arvojen kasvattajana. Tässä kokouksessa on jo useaan otteeseen korostettu sosialidemokratien voimakasta nousukautta. On myös todettu, että sosialidemokratian voima ja vaikutus on jatkuvasti kasvanut työväen joukkojärjestöissä kuten esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeessä. Työväen urheiluliikkeen kokonaisuuden kannalta tarkasteltuna sosialidemokraattinen toiminta on hajanaista ja epätarkoituksenmukaista sen vuoksi, että maassamme toimii tällä hetkellä kaksi sosialidemokraattien johtamaa työ-

väen urheiluliikkeeseen lukeutuvaa keskusjärjestöä. Tämä tilanne on luonnoton ja se on mahdollisimman nopeasti normalisoitava. Keski-Suomen piirijärjestö sekä muutamat perusjärjestöt ovat tehneet tälle kokoukselle perustellun esityksen työväen urheilujärjestöjen yhdentymisestä. Voimien kokoamiseen tähtäävät esitykset kuvastavat sitä syvää huolta, mitä puolueemme kenttä tuntee ja kokee työväen urheiluliikkeen hajanaisuudesta. Tätä huolta lisää vielä se, että useat puolueemme jäsenet toimivat aktiivisesti porvarillisissa urheilujärjestöissä ja siten osaltaan myötävaikuttavat porvarillisen ideologian voimistumiseen. Meillä on myönteisiä kokemuksia ammattiyhdistysliikkeen eheytymisestä, sillä juuri eheytyminen on aiheuttanut sen voimakkaan kasvun, jota ay-liike parhaillaan elää. On varmaa, että työväen urheiluliikkeen hajaannus ei palvele puolueemme asiaa. Ei ole järkevää, että ratkaisujen siirtämisellä edesautamme kommunistien asemien vahvistumista suurimmassa ja merkityksellisimmässä työväen nuorisojärjestössä, Työväen Urheiluliitossa. Eheytyksen aikaansaaminen on lyhyellä tähtäyksellä ensisijainen tavoite. Vasta sen jälkeen on mahdollista kestävän urheilupoliittisen linjan toteuttaminen työväen urheiluliikkeessä. Tämän puoluekokouksen päätökset ja kannanotot ennakoivat pitkälle ja määräävät suunnan työväen urheiluliikkeen voimien eheyttämistä koskevista asioista. Sosialidemokratian vaikutuksen lisääminen edellyttää aatteellisten kasvatuskanavien tehokasta hyväksikäyttöä. Demokraattinen sosialismi ei toteudu porvarillisen kasvatustapahtuman avulla. Juuri sen vuoksi tämän puoluekokouksen tulee antaa selkeä suositus työväen urheiluliikkeen eheyttämisestä ja siten luoda perusta samanlaiselle nousulle kuin ammattiyhdistysliike koki omassa keskuudessaan eheytyksen jälkeen. Mielestäni — ja olen ehdottomasti tätä mieltä — eheyttäminen tulisi suorittaa Työväen Urheiluliiton, TUL:n ympärille, koska juuri tällä keskusjärjestöllä on valittavanaan suomalaisen yhteiskunnan työläisurheilun perinteet ja koska TUL on suurin nuorisokasvatusjärjestö meidän maassamme.

Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Ehdotan, että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan ryhtymään viipymättä toimenpiteisiin työväen urheilutoiminnan yhtenäistämiseksi siten, että Työväen Urheiluliitto tulisi kokoavaksi keskusjärjestöksi.

Kalevi Pärnänen (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja! Hyvät puoluekokousedustajat! Useat sosialidemokraattiset päivälehdet julkaisivat tammikuun 20—21. päivinä ilmestyneissä numeroissaan kirjoituksen, jossa esitin työväen urheiluliikkeen yhtenäistämistä. Väärinkäsitysten välttämiseksi, joita on ollut, luen

tuon kirjoituksen tämän puheenvuoroni aluksi. Kirjoitus kuului seuraavasti:

»Työväen Urheiluliike yhtenäiseksi. Ylläoleva ajatus on varmasti askarruttanut useiden työväenliikkeen ihmisten, ammattiyhdistys väen sekä kaikkien työväenpuolueiden jäsenten mieltä. Kun ammattiyhdistysliike on nyt luja ja yhtenäinen, olisi tämän eheyttämisen jälkeen käytävä käsiksi myös työväen urheiluliikkeen eheyttämiseen. Sosialidemokraattisen puolueen pitäisi nyt mielestäni olla kypsä tämän ajatuksen toteuttamiseen. Ammattini puolesta olen joutunut läheltä seuraamaan ja huomaamaan sen mielettömyyden, mikä työväen urheiluliikkeessä tällä hetkellä vallitsee. Saman aatteen elähdyttämät, samoihin päämääriin pyrkivät ihmiset toimivat eri urheiluliitoissa. Tästä tilanteesta on päästävä. En näe tässä tilanteessa olevan mitään mahdollisuuksia valtakunnan urheiluliiton perustamiselle, joten parhaaksi vaihtoehdoksi jää TUL:n ja TUK:n yhdistyminen. Käykööt toverit Osmo Kaipainen ja Sulo Hostila nyt rehtiin keskusteluun. Yhdistetään työväen urheiluliike! Ajatuksen takana on varmasti suurin osa työväenliikkeen eri saroilla toimivia tovereita! Edellä mainitussa kirjoituksessa ei ole sanan varsinaisessa merkityksessä kovinkaan paljon uutta asiaa. Tärkeintä ehkä siinä on se, että Kymenlaaksossa, jossa sekä TUK että TUL ovat hyvin voimakkaasti urheilun kuvassa mukana, ei edellä mainittuun sävyyn ole urheiluasioista totuttu kirjoittamaan eikä puhumaan. Vaikka monet sosialidemokraattiset lehdet julkaisivat kirjoituksen, jätti pää-äänenkannattaja sen tekemättä. Minua jäi kiusaamaan se, että Suomen Sosialidemokraatti sen sijaan julkaisi TUK:n pääsihteerin vastineen kirjoitukseen. Yksi-puolisuutta osoittava toimenpide.

Kevään aikana käydyssä urheilupoliittisessa keskustelussa ainakin Kymenlaaksossa on selvästi käynyt ilmi, että sekä puolueväen että molempien työväen urheiluliittojen enemmistö kannattaa työväen urheiluliikkeen eheyttämistä ja toivoo nopeaa ratkaisua. Ei siis voi olla oikein, että pääsihteeritasolla leimataan huulenheitoksi ja huutokauppatavaraksi laajojen työväenliikkeestä vastuunsa tuntevien piirien mielipiteet. Kun näin on asianlaita, ei tulevaisuus näytä hyvältä. Sen vuoksi tässä kokouksessa pitäisi saada aikaan työväen urheiluliikkeen kokoomiseen synnyttäviä toimenpiteitä ja päätöksiä.

Turun puoluekokouksen jälkeen, jossa puolueelle hyväksyttiin liikuntapoliittinen linja, ei työväen urheiluliikkeen eheyttämisen hyväksi ole tapahtunut oikeastaan mitään. Liikuntapoliittisten linjojen kohdassa »järjestöt» todetaan: kun eri keskusjärjestöihin kuuluvat urheiluseurat ovat jäsenenä kansallisissa eri-

koisliitoissa, avautuvat edellytykset voimien kokoamiselle. Ta-
voitteeksi on tällöin otettava työläisur heilun eheytyminen ja
yhteisen organisaation luominen. Ydinkysymys yhteisen työväen
urheiluliikkeen organisaation luomiseen liikuntapoliittisen oh-
jelman mukaan on siis se, millä tavoin erikoisliittokysymys hoi-
detaan. Ja siinä onkin pulmaa kerrakseen. Koska lähtökohtana
on pidettävä työväen urheiluliikkeen ehdottaman itsenäisyyden
säilymistä, on luonnollista, että esim. TULin taholta tunnetaan
epäröintiä erikoisliittohanketta kohtaan. Näen työväen urheilu-
liikkeen eheytyksen olevan kuitenkin niin tärkeän kysymyk-
sen, että kaikkia keinoja olisi kokeiltava ja luotava mahdolli-
suudet työväen urheilun kokoamiselle, joka olisi varmasti on-
neksi myös koko Suomen urheilulle.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

**Puheenjohtaja: Lähetekeskustelu esityksestä n:o 12© on
päättynyt ja asia lähetetään valiokuntaan.**

Asia lähetettiin järjestöasiain valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Esityksiin 121—123 on pyytänyt puheen-
vuoron edustaja Vuorio. Toivon, että hän puhuisi näistä kaikis-
ta asioista samalla kertaa.

Kokouksesta: On puhunut jo.

Puheenjohtaja: Näin ollen nämä asiat lähetetään va-
liokuntaan.

Asiat 121—122 lähetettiin valiokuntaan keskustelutta.

Esitys 123

Puheenjohtaja: Esitykseen 123 on pyytänyt puheenvuo-
ron Onni Kinnunen, mutta koska hän ei ole paikalla puheen-
vuoron pyyntö raukeaa ja asia 123 lähetetään valiokuntaan.

Asiat 123—126 lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Uuden osuuskauppapoliittisen ohjelman valmistaminen

Puheenjohtaja: Seuraavana on esitys 127, Uuden osuus-
kauppapoliittisen ohjelman valmistaminen.

Keskustelu:

Veikko Helle (puoluetoimikunta): Toveri puheenjohtaja! So-
sialidemokraatit ovat luoneet edistysmielisen osuuskauppaliik-
keen, sen toimintaperiaatteet ja toimintatavat. Päätökset on teh-
ty itsenäisen kuluttajajärjestön kokouksissa, joissa sosialidemo-
kraatit aina ovat olleet enemmistönä ja toiminnan tosiasiallisina
johtajina.

Puolueemme on kokenut E-liikkeen työväen yhteistoiminta-

järjestöksi ja aina edellyttänyt, että sen jäsenet toimiessaan E-liikkeen eri hallintoelimissä tai palkallisina toimihenkilöinä, toimivat sosialidemokratian ideologian mukaisesti.

E-liikkeessä suoritetuista poliittisista kannanotoista ja toiminasta on ollut vastuussa vuosittain pidetty KK:n edustajakokouksen sos.-dem. edustajien ns. suuri ryhmä, jossa on ollut edustettuna jokainen osuusliike. Juuri tällä ryhmällä on aina ollut valta ja voima päättää koko E-liikkeen toiminnasta — sen hengestä ja suunnasta. Tämän ryhmän kokouksessa on vuosittain valittu myös Sos.-dem. Osuuskauppaväen Keskustoimikuntaan osuuskauppaväen edustajat. Puoluetoimikunta on puolestaan valinnut Keskustoimikuntaan edustajansa samoin kuin puoluetoimiston ja eduskuntaryhmän edustuksen.

Tämä Keskustoimikunta on ollut ja on tärkeä järjestöllinen kanava ja vaikutusväylä E-liikkeen ja puolueen välillä. Keskustoimikunta on ottanut kantaa osuuskauppapoliittisiin suunnitelmiin ja ongelmiin, E-vaalien valmisteluihin, seurannut poliittisen tilanteen kehittymistä osuusliikkeissä sekä kontrolloinut E-liikkeen suorittamia ratkaisuja.

Kaupan asemaan, rakenteeseen ja toimiin erittäin nopeasti ja ratkaisevasti vaikuttanut taloudellinen ja tekninen kehitys sekä myös mainituissa ohjelmassa esitetyt vaatimukset vaikuttivat osaltaan uudistuksiin, jotka laajensivat E-liikkeen demokratiaa ja siirsivät myös keskusjärjestöjen hallintovallan luotamushenkilöille.

Osuuskauppapoliittisen ohjelman hengen mukaisesti on viime puoluekokouksen jälkeen voimakkaasti ja sanoisin myös tuloksellisesti pyritty lähentämään E-liikkeen ja muiden työväenjärjestöjen suhteita. Säännönmukaiset yhteistoiminnan muodot on luotu ammattiyhdistysliikkeen kanssa, mutta myös työläisurheiluväen kanssa on kehitetty laajenevia kanssakäymisen muotoja.

Kansanvallan laajentamiseen tähtää myös viime kuun 26. päivänä pidetty KK:n edustajakokouksen päätös, joka velvoittaa E-liikettä laatimaan itselleen tavoiteohjelman ja siihen liittyvät kuluttajapoliittiset kannanmäärittelyt vuoden 1978 edustajakokoukseen mennessä.

Edustajakokous velvoitti E-liikkeen myös huolehtimaan siitä, että tuleva ohjelmaluonnos käsitellään jäsenistön lisäksi myös mahdollisimman perusteellisesti ammattiyhdistysliikkeen ja poliittisten työväenjärjestöjen piirissä.

Tälle kokoukselle aloitteet tehneiden Tampereen Sos.-dem. Toveriseuran samoin kuin Valkeakosken Sos.-dem. Kunnallisjärjestön esityksessä todetaan mm., että puolueen jäsenet eivät

ole osuuskauppaliikkeessä toimiessaan noudattaneet hyväksytyn osuuskauppaohjelman henkeä,

Suhtautumisessaan E-liikkeeseen on puolue hyväksynyt periaatteen, että se ei järjestönä puutu osuuskauppaliikkeen itsemääräämisoikeuteen, vaan vaikuttaa liikkeen toimiin sen eri hallintoelimissä olevien jäsentensä kautta. Sama kanta on hyväksytty myös muiden työväen yhteistoimintajärjestöjen osalta.

E-liikkeessä tämä merkitsee sitä, että sosialidemokraattisten luottamushenkilöiden on osuusliikkeiden, keskusjärjestöjen kuin myös E-liikkeiden eri sisarjärjestöjen hallintoelimissä, seurattava taloudellista, kaupallista ja yhteiskunnallista kehitystä ja otettava ratkaisuihinsa sosialidemokraattien periaatteet huomioon.

Kuitenkin on muistettava, että sosialidemokraattiset luottamushenkilöt edustavat myös E-liikettä — yhteistyöjärjestöä. Sen toimielimiin kuuluvina he ovat myös vastuussa osuuskauppaliikkeen taloudellisesta kehityksestä.

On paikallaan painottaa puoluetolimikunnan lausunto, jonka se antoi Tampereen Sos.-dem. Toveriseuran esityksestä. Siinä sanotaan, että E-liikkeen tehtävä on kaksijakoinen. Toisaalta E-osuuskauppaliike on kuluttajain etuja ajava aatteellinen järjestö, toisaalta liikeorganisaatio. Sen molemmat tehtävät ovat tärkeitä. Aatteelliselta työltä putoaa pohja ellei E-osuuskauppaliike menesty liikeorganisaationa ja pelkkä liiketaloudellinen menestys on tarkoituksetonta ellei se nojaudu elävään aatteeseen.»

On oikein ja tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää, että sosialidemokraattinen järjestö väki seuraa ja keskustelee E-liikkeen asioista. On oikein ja välttämätöntä, että osuusliikkeiden ja keskusjärjestöjen toimintapolitiikka kokonaisuudessaan ja myös osaratkaisuja kritisoidaan aina silloin kun siihen ilmenee syytä ja tarvetta.

Socialidemokraattien ja E-liikkeen kannalta ei kuitenkaan ole mielekäästä, että vain ne tapaukset, jotka ovat osuuskauppaliikkeelle kielteisiä kaivetaan esiin ja julkisen huomion kohteeksi.

Valitettavan monasti on asian laita niin, että eniten ääntä E-liikkeen virheistä tai sen puutteista pitävät ne, jotka vähiten käyttävät liikkeen palveluksia ja osallistuvat sen järjestöelämään.

Kaikkien sosialidemokraattien on aihetta tulla mukaan E-liikkeeseen rakentamaan siitä nykyistä voimakkaampaa kuluttajajärjestöä. Vasta jäsenyys ja osallistuminen antavat todellisen oikeuden arvostella liikkeen toimintaa.

Tälle kokoukselle tehty esitykset osoittavat halua parantaa E-liikkeen toimintaa ja kehittää edelleen sen jäsendemokratiaan perustuvaa hallinnollista järjestelmää. Siksi on paikallaan, että

puolueemme piirissä tarkastellaan edelleen oikein puoluekokouksen päätöksen velvoittamana E-liikkeen asemaa ja tehtäviä sekä mahdollisimman laajan järjestökäsittelyn jälkeen seuraavassa puoluekokouksessa määritellään Sosialidemokraattisen Puolueen osuuskappapoliittinen linja.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelu esityksestä 127 on päättynyt ja asia lähetetään järjestöasian valiokuntaan.

Asiat 128 ja 129 lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Vasemmiston yhteistyö

Puheenjohtaja: Seuraavana on esitys 130, vasemmiston yhteistyö.

Tähän on pyytänyt Erkki Vasama puheenvuoron, mutta hän ei ole paikalla, joten puheenvuoro raukeaa.

Keskustelu:

Antero Jyräski (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Sosialidemokraattinen Puolue on suurin puolueista, mutta sillä ei ole enemmistöä eduskunnassa. Enemmistön saavuttaminen ei myöskään näytä mahdolliselta nähtävissä olevassa tulevaisuudessa. SDP on työväen puolue, mutta se ei ole ainoa työväen puolue. Ei ole odotettavissa, että SDP nähtävissä olevassa tulevaisuudessa jäisi ainoaksi työväen puolueeksi. Sitä vastoin on täysin mahdollista, että eduskunta jo seuraavissa vaaleissa saa vasemmistoenemmistön, niin kuin sillä oli vaalikausina K958—62 ja 1966—70. Tällaisessa tilanteessa voidaan hyvin ryhtyä toteuttamaan linjakasta vasemmistolaista yhteiskuntapolitiikkaa eduskunnan enemmistön turvin, joskin vähemmistön etuoikeuksia turvaavat perustuslain säännökset tuollaista politiikkaa saattavat jossain määrin haitata, mihin toveri Sorsa täällä jo viittasi. Vasemmistolaisen yhteiskuntapolitiikan perusta ovat yhteiset tavoitteet. Me tiedämme, että työväen liikkeellä on yhteisiä tavoitteita, kuten palkkatyöväen etujen turvaaminen ja pääoman vallan rajoittaminen. On vain täsmennettävä tavoitteet riittäviksi ja sovittava yhteisestä menettelystä niiden toteuttamiseksi. Jos eduskunnan enemmistö on vasemmiston hallussa, tarvitaan yhteiskunnan muuttamiseksi vain riittävästi poliittista tahtoa asettua yhteistä vasemmistolaista politiikkaa ajamaan. Tavoitteiden täsmentäminen ja menettelytavoista sopiminen **taas** edellyttää keskusteluja, ei satunnaisia neuvotteluja, vaan pysyvää neuvottelusuhdetta, määrätietoista toimintaa. Kysymys ei voi olla siitä, että yhteistyö tapahtuisi vain SKP:n ja

SKDL:n ehdoilla, mutta se ei voi tapahtua myöskään vain **SDP:n** ehdoilla. Yhteistyön on oltava työväenehtoista.

Näihin saakka on SDP:n johtoelinten päätöksillä estetty SDP:n jäseniä ryhtymästä järjestölliseen yhteistyöhön SKDL:n ja SKP:n kanssa. Jos luotetaan siihen, että SDP on ollut oikealla asialla, on kielto ollut turha, ellei siihen luoteta, on SDP:n suuntaa muutettava ja yhteistyötä rajoitettava. Käytännön toiminnassa yhteistyö ei ehkä tule sujumaan hankaluuksitta jo senkin takia, etteivät yhteistyölle kielteiset asenteet kaikissa vasemmistopuolueissa ole kovin nopeasti hoidettavissa. Mutta yhtä selvää on, että yhteistyöhön ryhtyminen on välttämätöntä. Muuten vasemmisto jää porvarien jalkoihin. Kansandemokraatit ja kommunistit ovat sosialidemokraattien luontaiset yhteistyökumppanit. Yhteistyö ei estä SDP:tä, sen piiri-, kunnallis- ja perusjärjestöjä, säilyttämästä järjestöllistä itsenäisyyttään.

Toveri puheenjohtaja! Esitän järjestöasiainvaliokunnalle, että puoluekokouksesityksen numero 130 johdosta hyväksyttäisiin puoluekokouksessa seuraava kannanotto:

»SDP:n puoluekokous toteaa, että työväenpuolueiden yhteistyö on välttämätöntä työväen etujen turvaamiseksi ja pääoman valtaa rajoittavien yhteiskunnallisten uudistusten aikaansaamiseksi. Jos yhteiskuntaa aiotaan muuttaa kansanvaltaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi, tarvitaan työväenpuolueiden yhteistyötä. Tämä yhteistyö ei erityisesti nyt, kun porvaririntaman yhdentyminen on tapahtumassa, voi jäädä erilliskysymyksiin ympärillä hallitus- ja eduskuntatasolla tapahtuvien neuvottelujen varaan. Työväenpuolueiden johtavien elinten välille on luotava pysyvät neuvottelusuhteet, joiden puitteissa yhteiset tavoitteet voidaan täsmentää niin tarkoin, että pystytään muodostamaan yhteinen toimintaohjelma tärkeissä yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Ohjelmallisten tavoitteiden läpiviemiseen yhteistyötä tarvitaan myös muilla tasoilla, kuten piiri- ja kunnallistasolla. Kaikissa yhteistyömuodoissa Suomen Sosialidemokraattinen Puolue säilyttää järjestöllisen itsenäisyytensä. Puolueen elinten ei tule päätöksillään vastaisuudessa ehkäistä työväenpuolueiden yhteistyötä edellä esitetyillä tasoilla.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokous toteaa Suomen Kommunistisen Puolueen edustajakokouksen esityksen yhteisten neuvottelujen aloittamisesta ja kehottaa SDP:n puolueitoimikuntaa aloittamaan neuvottelut SKP:n ja SKDL:n vastaavien elinten kanssa menettelytavoista yhteisten tavoitteiden selvittämiseksi.»

Keskustelu esityksestä numero 130 julistettiin päättyneeksi.

P u h e e n j o h t a j a : Samaan esitykseen numero 130 ovat

edustajat Erkki Vasama ja Teppo Parikka jättäneet kirjallisen ilmaisun. Nämä lähetetään myös täällä käydyin evästyskeskustelun ohella valiokuntaan.

Järjestöasiainvaliokunnan esityksen mukaisesti voitaneen päättää siitä, että tämä asia käsitellään menettelytapavaliokunnassa?

Hyväksyttiin.

Asia lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Esitykset numerot 131 ja 132 lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Esitykset numerot 133—136 lähetettiin keskustelutta järjestöasiain valiokuntaan.

Sääntövaliokuntaan menevät esitykset

Puheenjohtaja: Esitellään sääntövaliokuntaan evästettävät esitykset.

Esitys numero 137 lähetettiin keskustelutta sääntövaliokuntaan.

Puheenjohtaja: Merkitään, että esitys numero 138 on jo osittain ollut kokouksen käsittelyssä ja niiltä osin hyväksytty. Käsittelemättömiltä osin se lähetetään sääntövaliokuntaan.

Esitykset numerot 139—156 lähetettiin keskustelutta sääntövaliokuntaan.

Esitys numero 157 Sääntöjenmuutosesitys, Mankkaan Sos.-dem. Yhdistys ry:n esitys.

Keskustelu:

Armas Lahoniitty (Turun et.): Toveri puheenjohtaja! Tämä Mankkaan Sos.-dem. Yhdistyksen esitys sääntöjen muuttamisesta sillä tavalla, että puolueosaston johtokunnan jäsenien tulee olla henkikirjoitettuna puolueosaston kotikunnassa, sekä seuraava b-kohta, jossa ehdotetaan muutettavaksi sääntöjä niin, että kaikkien edustajien, siis kunnallisjärjestön edustajiston jäsenten, tulee olla henkikirjoitetut kunnallisjärjestön kotikunnassa, merkitsee lähinnä sellaisten puolueosastojen, joissa koululaiset, opistojen oppilaat jne. toimivat, toiminnan huomattavaa vaikeutumista. Onhan selvää, että korkeakoulussa tai missä tahansa opistossa opiskeleva henkilö ei voi osallistua täysipainoisesti kotipaikkakuntansa puolueosaston toimintaan, koska hän joutuu asumaan sillä paikkakunnalla, missä tämä oppilaitos sijaitsee, ja näin ollen on luonnollista, että hän osallistuisi tämän paikkakunnan puolue-toimintaan. Se, että hän voisi muuttaa henkikirjansa opiskelupaikkakunnalle, olisi eräs vaihtoehto, mutta se kohtaa tällä hetkellä vaikeuksia ainakin Turussa. Turun kaupungin henkikirjoittajat eivät ole hyväksyneet ilman muuta

opiskelijoiden muuttamista Turun kaupunkiin. Näin ollen ainakin siihen saakka, kunnes tämä vaalilaki tulee, jos se vaatii tätä muutosta, ehdotan että tämä esitys hylättäisiin.

Keskustelu esityksestä 157 julistettiin päättyneeksi ja asia lähetettiin sääntövaliokuntaan.

Esitykset numerot 158—165 lähetettiin keskustelutta sääntövaliokuntaan.

Talousasiain valiokuntaan menevät esitykset

Puheenjohtaja: Esitellään talousasiain valiokuntaan evästettävät esitykset.

Puolueen jäsenmaksut

Puheenjohtaja: Esitys 166!

Keskustelu:

Puheenjohtaja: **Edustaja Rakel Lehtokosken, Helsingin piiri, puheenvuoro on jätetty kirjallisena ja lähetetään valiokuntaan.**

Kauno Vuorenpää (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja, hyvät ystävät! Esitys jäsenmaksun nostamiseksi puoluetoimikunnan esityksen mukaisesti osoittaa jälleen sen, että maaseudun olojen tuntemusta puolueessamme puuttuu. Nykyistenkin jäsenmaksujen periminen tuottaa varmasti vaikeuksia useimmissa maaseudun työväenyhdistyksissä. Minä tiedän, että on olemassa työväenyhdistyksiä, jotka eivät jäsenistöltään peri täysimääräisinä nykyisinkään puolueelle, piirille ja kunnallisjärjestölle tulevia maksuja, vaan osan näistä maksuista suorittaa yhdistys, mikäli yhdistyksillä on rahaa. Tiedän, että on myös työväenyhdistyksiä, jotka samasta syystä voivat tilittää puolueelle ja piirille jäsenmaksut vain osasta jäseniään. Minun mielestäni olisi parempi, että puolueessa olisi jäseniä mahdollisimman paljon, eikä jäsenyyttä estettäisi jäsenmaksujen korottamisella. Ainakin maaseudulla on järjestöjä, joiden jäsenistö joutuu tekemään talkootyötä ja rahallisesti avustamaan oimia yhdistyksiään, että ne jotenkin pysyisivät hengissä. Tämä on myös jäsenmaksua puolueelle. Kysymys ei ole rahaksi laskettuna pienistä summista.

Edellä mainitsemani huomioiden vastustan jäsenmaksujen korottamista puoluetoimikunnan esityksen mukaisesti.

Arvo Sipilä (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja, hyvät

puoluekokousedustajat! Täällä Kauno Vuorenpää puhui maaseudun työväenyhdistysten tilanteesta jäsenmaksukysymyksen suhteen. Kysymys on samanlainen myös asutuskeskusten työväenyhdistysten suhteen, ei tietysti samoilla perusteilla kuin maaseudun yhdistyksillä. Tämän esityksen suhteen näkyy selvästi se käsitys, että johtavalla tasolla puolue toimistossa ja puolue toimikunnassa ei täysin tunneta kentän tilannetta, perusjärjestöjen tilannetta. Tänä päivänä henkilöt, jotka joutuvat työskentelemään perusjärjestöissä jäsenhuollon kanssa, tietävät ne vaikeudet, mitä tämän kysymyksen hoitaminen nytkin tuottaa. Jäsenmaksun korotusesitys ISO % ei rahallisesti ole kovin suuri, mutta kun tätä korotusta seuraisivat myös korotukset kunnallisjärjestöjen ja piirien jäsenmaksujen suhteen, niin jäsenmaksut hyvin nopeassa tempossa nousisivat 40i—60 mk vuodessa, ja tämä tietäisi sitä, että se suotuista kehitys, joka puolueemme jäsenmäärän nousussa tällä hetkellä on ollut, tulisi pysähtymään ja kenties kääntymään laskuun. Näillä perusteilla minä yhdyin Vuorenpään esitykseen, että tämä esitys tällaisenaan hylättäisiin ja valiokunta toisi kokoukselle uuden esityksen jäsenmaksujen korotuksista.

Aarne Vuorio: (Hämeen pohj.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Aikaisemmin olen kuullut puolue toimiston Unto Niemen esityksen tästä jäsenmaksujen korotusasiasta, jolloin hän mainitsi, että vuonna -63 on viimeksi korotettu puolueelle tulevia jäsenmaksuosuuksia. Tähän tietenkin vaikuttavat puolueelle tulevat muut tulot, jotka ovat tulleet käytäntöön, kuten puoluetuki. Mutta katsoisin kuitenkin asian tällä erää olevan sillä tavoin, kun nyt esitetään prosentuaalisesti erittäin korkeita korotuksia, että tämä asia on puolueen taholta hoidettu erittäin taitamattomasti, ja sen johdosta yhdyin täällä sekä Vuorenpään että Sipilän esittämiin puheenvuoroihin, että tämä asia korotuksen suhteen palautetaan juuri siinä mielessä, että tästä annetaan kokoukselle uusi esitys,

Olen itse puolueyhdistyksestä täältä Tampereelta, jossa on lähes 400i jäsentä, ja nämä ovat valtaosaltaan pienipalkkaista työväkeä. Jos lähdetään yhtäkkiä näin suuriin jäsenmaksujen korotuksiin, niin tuo puolueen jäsenmäärä yhdistyksen kohdalta ja varmastikin monessa paikassa vastaavissa olosuhteissa ja erikoisesti maaseudulla tulee vaikeutumaan. Tässä uudessa esityksessä voitaisiin myöskin ottaa huomioon asteittaisesti tehty korotus seuraavaan puoluekokoukseen mennessä.

Lasse Luoma (Hämeen et): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Kun nämä Pohjois-Hämeen toverit ovat täällä joukolla

esiintyneet, niin täytyy Etelä-Hämeen puolestakin käyttää puheenvuoro.

Yhdyn niihin ajatuksiin, joita täällä on esitetty. Nimenomaan haluaisin maaseudun puolesta sanoa, että maaseutuyhdistyksissä on paljon sellaista väkeä, jolle tämä maksun korotus tuottaa ylivoimaisen esteen, jotta he voivat edelleen mukana olla. Nimenomaan on vielä sellaisia perheitä useita, joista ollaan oikein perhekunnittain mukana. Eilen illalla viimeksi keskustelin tällaisten henkilöiden kanssa, ja he sanoivat, että yksi voi olla, muiden on jätettävä, ei pysty maksamaan. Saattaa olla yhdistyksiä, jotka voivat tässä osittain auttaa, maksetaan yhdistyksen kassasta, mutta maaseudulla on sellaisia yhdistyksiä, joille tuottaa suuria vaikeuksia saada palovakuutukset maksuun työväentalosta, jota yritetään epätoivoisesti pitää vielä pystyssä ja jollakin tavalla käytössä.

Kuitenkin, jotta jotakin konkreettista voisi esittää, niin sanoisin, että koska meidät ihmiset ryhmitellään muutenkin tulonsaannin mukaan, palkkojen mukaan eri ryhmiin paikkakuntaluokittain, kalleusluokittain, niin tässäkin voitaisiin noudattaa tällaista kalleusluokkaryhmittelyä nimenomaan maaseudun takia. Teknillisesti se ei olisi lainkaan vaikeata. Jotta tuolla valiokunnassa jotakin keskustelua tästäkin tulisi, niin esitän, että puolueen jäsenmaksuosuus vuoden 1973 alusta porrastettuna paikkakuntien kalleusluokkien mukaan on I luokassa miehiltä esim. 1,20 markkaa kuukaudessa ja naisilta —,90 markkaa kuukaudessa, II luokassa vastaavat luvut —,9101 ja —,60 sekä III luokassa —,60 ja —,30.

Puoluetoimikunnan esityksessä ja lausunnossa asiasta toinen momentti olisi ennallaan. Mahdollisesti valiokunnassa voitaisiin harkita ikärajan 21 vuotta pudottamista 20 vuoteen, jotta tässä noudatettaisiin nykyajan suuntausta, että kun vastuu siirtyy nuoremille ikäluokille, niin myöskin velvollisuuksia lisättäisiin.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Asia lähetettiin talousasiain valiokuntaan.

Esitykset 16?—17 7 lähetettiin keskusteluitta talousasiain valiokuntaan.

Puheenjohtaja: Esityksen no 178 kohdalla on Veikko Aalto pyytänyt puheenvuoron.

Keskustelu:

Veikko Aalto (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajat. Kontulan Sosialidemokraattien tekemän puoluekokousaloitteen johdosta haluan puoluekokoukselle esittää seuraavaa.

Työväen oman rahalaitostoiminnan historia ulottuu pitkälle.

Jo vuonna 1899 Turussa pidetyssä työväenpuolueen perustavassa kokouksessa päätettiin, että oma työväenpankki on perustettava niin pian kuin mahdollista. Tässä vaiheessa siitä ei kuitenkaan vielä tullut mitään. Pankkiasia joutui myös Forssassa 1903 pidetyn puoluekokouksen esityslistalle. Puoluekokouksen erikoisvaliokunnan suosituksen mukaisesti puoluekokous päätti, että oman pankin perustamista koskeva asia on pidettävä jatkuvasti päiväjärjestyksessä.

Kävi kuitenkin niin, että näiden molempien puoluekokousten päätöslauselmat eivät vielä moneen vuoteen johtaneet tulokseen. Vasta viiden vuoden kuluttua, vuonna 1908 työväen oman pankin perustamisessa päästiin eteenpäin. Kun Helsingin Työväenyhdistys oli graniittista työväentaloa rakennuttaessaan joutunut rahoitusvaikeuksiin, päätettiin tutkia oman, porvaripankeista riippumattoman työväenpankin perustamismahdollisuuksia. Kun oman pankin perustaminen näytti niin Työväentalon rahoituksen kuin koko työväen liikkeenkin kannalta edulliselta ratkaisulta, päätettiin joulukuun 27 päivänä 1908 perustaa Helsingin Työväen Säästöpankki, joka pääsi aloittamaan toimintansa tammikuun 16 päivänä 1909. Tämän esimerkin innoittamana perustettiin jo samana vuonna Kymenlaakson Säästöpankki Kotkan kaupunkiin, joka aloitti heinäkuussa 1900. Seuraavana keväänä perustettiin Viipurin Työväen Säästöpankki, ja Lahden Työväen Säästöpankki aloitti elokuussa 1911. Vuotta myöhemmin avattiin Etelä-Saimaan Työväen Säästöpankki Lappeenrantaan, ja vuonna 1913 avattiin Savon Työväen Säästöpankki Kuopion kaupunkiin. Vuotta myöhemmin eli tammikuussa 1914 avattiin Turun Työväen Säästöpankki, ja jo samana vuonna kesäkuussa avattiin Hämeen Työväen Säästöpankki Tampereen kaupungissa.

Täten tuli hyvin lyhyessä ajassa, viiden vuoden ajanjaksossa perustetuksi maahan kahdeksan työväen säästöpankkia. Tähän riviin liittyi vasta vuonna 1932 Oulun Työväen Säästöpankki jatkamaan Oulun Työväenyhdistyksen Säästökassan toimintaa.

Näistä yhdeksästä työväen säästöpankista Lahden Työväen Säästöpankki joutui suoritustilaan jo 1923 12 vuotta toimittuaan liian väljän luotonannon vuoksi. Sama kohtalo tuli myös Kuopiossa Savon Työväen Säästöpankin osaksi. Se joutui talouspuolan kourissa suoritustilaan vuonna 1931 myös liian väljän luotonantonsa vuoksi. Viipurin Työväen Säästöpankki liitettiin toisen maailmansodan jälkeen Kotkan Työväen Säästöpankkiin. Tämän jälkeen oli toiminnassa enää kuusi työväen säästöpankkia.

Alueellisella pohjalla toimivat työväen säästöpankit joutuivat vaikeissa oloissa kamppailemaan työväenliikkeen edustajina

pankkisektorilla. Kireimmillään olot olivat pula-aikana, jolloin oikeistoradikaalinen Lapuan liike nosti päätään Suomessa. Lapuan liikkeen painostuksesta sisäasiainministeriö kielsi vuonna 1930< Suomen Ammattijärjestön ja siihen liittyneiden ammattiliittojen toiminnan ja näytti valmistelevan ammattiyhdistysliikkeen varojen takavarikoimista. Tässä tilanteessa Helsingin Työväen Säästöpankki, jonne ammattiyhdistysliikkeen varat oli keskitetty, siirsi yhteisymmärryksestä Ammattijärjestön ja ammattiliittojen kanssa nämä rahavarat skandinaavisten veljesjärjestöjen huostaan. Näin saatiin ammattiyhdistysliikkeen varat suojatuksi porvariryhmien ryöstöaikeilta. Aikanaan näin pelastetut rahat siirtyivät takaisin liittojen ja uudelleen perustetun keskusjärjestön haltuun. Näin kriisiajan tapahtumat 1930-luvulta osoittavat, että työväen säästöpankkien ja ammattiyhdistysliikkeen välillä vallitsivat erittäin luottamukselliset suhteet.

1960-luvun taitteessa sosialidemokraatit hajosivat kahteen eri leiriin. Tämä yhtenä syynä aiheutti sen, että syntyi uusia työväen rahalaitoksia. Metalliliiton silloisen taloudenhoitajan toimesta perustettiin Hakaniemen Osuuskassa ja SAK:n taloudenhoitajan toimesta Osuuskassa Yhteistuki. SAK:n ulkopuolelle lähinnä poliittisista syistä joutuneet liitot sekä Työväen Säästöpankki ja E-liike perustivat näiden vastapainoksi muutenkin jo kauan harkitun, liikepankin muodon omaavan Peruspankki Osakeyhtiön, ja näin oli syntynyt kolme uutta työväen rahalaitosta entisten kuuden työväen säästöpankin lisäksi.

Jos 1980-luvulla työväen rahalaitostoiminta oli hajoamassa, niin 1970-luvulla tilanne kehittyi myönteisemmäksi, alkoi eheytyksen kausi. Alueellisella pohjalla toimineet työväen säästöpankit, Turun Työväen Säästöpankkia lukuunottamatta, perustivat valtakunnallisen Suomen Työväen Säästöpankin, joka alkoi jatkaa työväensäästöpankkitoimintaa vuoden 1971 alusta alkaen. Työväen rahalaitostoiminnan keskittämisen kannalta Suomen Työväen Säästöpankin perustaminen on erittäin arvokas asia. Nyt meillä on käytettävissä voimakas valtakunnallinen työväen pankki, johon muut työväenliikkeen pankit voisivat liittyä.

On nähtävä tosiasiat realistisesti. Työväenliikkeellä ei ole varaa jakaa voimiaan keskinäiseen taisteluun pankkisektorillakaan, jossa porvaripankkien ylivalta on vielä lähes murskaava. Vaikka Työväen Säästöpankki onkin vahva pankki, se on ylivoimaisesti suurin säästöpankki, se ei yli 500 milj. markan talletuksineen ole kuin 1/6 Kansallis-Osake-Pankista ja 1/5 Pohjoismaiden Yhdyspankista. Jotta tulevaisuudessa voimme toteuttaa työväenehtoista pankkipolitiikkaa paremmin kuin nyt, meidän olisi kootava voimamme yhteen. Meidän olisi keskitettävä työväenliik-

luotia puoluekokouksen ruokalassa Olavi Salonen (vas.j, Emil Skog,
Heikki Simonen ja K. A. Fagerholm.